

Przemysłowiec

Tygodnik popularny dla świata techniki i przemysłu.

Drzewiecki & Jeziorański

INŻYNIEROWIE

== Fabryka przyrządów ogrzewania centralnego i Biuro konstrukcyjno-techniczne ==

Przedsiębiorstwo koncesyonowane przez Ministra kraj. stoł. miasta Krakowa

L. 76.770

Adres: Warszawa, Kleje Jerozolimskie Nr. 85 (dom własny).

Adres telegraficzny: Warszawa Drzewiecki Jeziorański.

Wodociągi i Kanalizacje * Ogrzewania centralne i Wentylacje

== Urządzenia gazowe. ==

Firma wykonała w ciągu jedenastu lat przeszło 1000 instalacji.

MATEUSZ

57

Inżynier-Mechanik

Warszawa, 29

Foksal 13

BADENSKIE

LEGION

BYLINA

TOWARZYSTWO

wzorowo
wykonane

ELEKTRYCZNE

ZASTĘPUJĄCY

KRANY

Windy, windy
z elektromagnetycznymi
hamulcami

PRZEMYSŁU,

DOSTARCZA

Trójfazowe, Stałe,
Tramwayowe

GENERATORY

Światła, Siły,
Elektrolizy,

Warszawa
Foksal 13.

Samochodowe, Wentylacyjne,
gazowe, gazowe

ELEKTROMOTORY.

“ ORENSTEIN & KOPPEL ”

Fabryki kolei wąskotorowych i lokomotyw

Biurowo:

Składy:

Lwów

ul. Działacza L. 127.

Akademicka 8.

Telefon Nr. 594.

Koleje pętki, maszyn, oraz dla celów przemysłowych, kolejki ręczne, barożne, gazowe i soltryczne

Koleje linowe — Koleje elektryczne
Koleje przenośne — Koleje drugorzędne
Koleje dojazdowe — Lokomotywy — Wózki
Bogłazy ręczne i parowe.

Wszystkie kompletne koleje urządzone

Roboty produkcyjne tramwajowe.

Co i gdzie wyrabia się w kraju?

Umieszczenie w każdym numerze: za jeden wiersz całorocznie 5 kor., półrocznie 3 kor., kwartalnie 2 kor. Upraszamy zarazem o podanie dokładnych adresów (miejscowość, ulica i liczba domu).

Aparaty piłne: (fabryka) **J. Friedmann**, Stryl Asfalt: **Skrzypiec i Spk.**, Tarnów.
Asfalt: **Emil Kuźnicki** Oświęcim. Papiernia dachowa ogniortwała (plyty izolacyjne asfaltowe).

Giovanni Zuliani i Syn, Lwów.
Spółka krajowych budowniczych, Lwów.

Sosnowski i Zacharyowicz, Lwów.
Budowlane roboty Z. Gościcki, Lwów Kopernika 17 (wyroby metalowe kąpielowe).

Brób: W Szadkowski i S. Koczyński, Lwów, pl. Bernardyński 1. 3.

Brovary: Pierwszy browar w kraju systemu gotowania parą **Zygmunta Marsa** i Braci w Limanowie.

Carbolinum: **Emil Kuźnicki** Oświęcim. (Kryształ najlepsza pasowółka dla dachów pawych).

Cement portlandzki B. Liban i Sp. Podgórze — Bonarka.

Cement drzewny: (Holzement) **Emil Kuźnicki** Oświęcim.

Cementowe dachówki płyty i t.p.: **Giovanni Zuliani i Syn, Lwów.**

Ceramiczne wyroby: **Ign. Patkowski, Kołomyja** (Warsztat dla wyrobu majoliki).
Kraj. szkoła garncarska, **Kołomyja.**

Chirurgiczne oprapunki: **Fabr. Tien** Lwów.
Cygarelowe tufki i bibułki: **Eureka Bischof i Ska** Stanisławów.

Wład. Radziżewski, Tarnopol.
Cykorya: **I. Bar Romaszkan** Horodenska.

Dachówki i drany: **Bracia Konaruk** Skowierzyn Zbzydnow (fabryka dachówek).
Drut drzewny: Fabryka w Lubiczy Królewskiej **M. Parnasa** (na zapalki i forniry).

Druciane siatki, ogrodzenia: **Górecki J.** Kraków.

Elektrotechnika: **Tranda Witold**, Przemysł.
Domiczek Karol, (Lwów, Sykstuska 23. Skład rowerów).

Farbiarnie. Pierwsza kraj. farbiarnia i pralnia chemiczna **Langer i Ska, Lwów.**
Jan Matejko w Andrychowie.

Fajansy: Fabryka w Lubiczy Królewskiej **M. Parnasa** (naczynia fajansowe i cegły ogniortwałe).

Garzelniane urządzenia:
Bocheniewicz Rafal, Gorlice.
Zieleniewski L., Kraków.
Bracia Bartik, Tarnów.

Harmonium. Pierwszy, jedyny wyrób harmonium nożnego amerykańskiego (sawkowego). **Rudolf Haase, Lwów** Pijarów 7.

Instalacje: (wodociągi, kanalizacja, centralne ogrzewanie, i wentylacja, dalej żaźnie, mechaniczne pralnie, suszarnie) **inż. Leonard Nilch i Sp. Kraków.**

Instalacyjny zakład dla centralnych ogrzewań, wodociągów i gazu, **Julian Tokar, Kraków** (Rdziwilkowska).

Chyłowski Hruby i Ska, Lwów, dawniej Wł. Niemieksza.

Bracia Bartik, Tarnów.

Introligatorska wyroby artystyczne S. Anstadt, Lwów ul. Słoneczna 7.

Kamień szluczny: **Fabryka kamienia szluczowego, Lwów.**

Kamieniarskie wyroby: **Trembowla gmina miasto.**

Kamieniarskie wyroby: **Trembowla gmina miasto. Tow. Białkie w Glinianach.**

Konserwy: Fabryka w Lubiczy Królewskiej **M. Parnasa** Konserwy jarzynowe i obróbki handlowe.

Konfitury: (sorbety, woda kolońska) **M. Gózdawa** Gzokowska, Czortków.

Konstrukcyjne żelazne schodów **Józef Górecki** w Krakowie.

Piniki **Bracia Bartik, Tarnów.**
Józef Rosmanth i Ska Nowy Sącz (mosty i dachy żelazne, poręcz drogowe i mostowe z rur trawersów i kantówek, walce drogowe).

Korki i smółki: **Z. Blaustein, Lwów,** Kazimierzowska 17.

Koronki i hafsy: **Krzyżanowska Aniela, Oświęcim.**

Lampy: **Chyłowski Hruby i Ska, Lwów,** Patent, naftowe światło żarowe „Znicz”.

Likiery i rosolasy: **Fabryka likierów i rumu** (rafineryja spirytusu) **K. hr. Drohojowskiego w Bolanowicach.**

Dawid i Józef Waloscy, w Strylu (rafineryja spirytusu i fabryka rumu).

Liny i powozy: **Towarzystwo powoźnicze w Radyminie:**

a) dla przemysłu fabrycznego, pasy do maszyn, wszelkie sznury, liny druciane, liny konopne dla gorzelni.

b) dla gospodarstwa domowego: sznury dla wieszania bielejzy i rebsznurow do siolów.

d) dla gospodarstwa rolnego: postonniki, lejce, szleje, kantary, itp.

d) dla myślistwa i rybołówstwa: sieci do polowania, wiołki, wiewczere, saki itp.

Łodowni i chłodniki: **F. Książkiewicz** Lwów Jagiellońska 18—20.

Marynaty: **F. Jachol** Biała (wyrób sardynek, moskale).

Maszyny: **Chyłowski Hruby i Ska, Lwów,** Kotły parowe, Browary, Myny, Tartaki, Motory, Avance.

Maszyny i narzędzia rolnicze: **Józef Szaynok** Rzeszów.

Bracia Bartik, Tarnów.
Marak Feuerstein, Lwów, Grodecka 51.

Miny: **Józef Szaynok** Rzeszów.
Bracia Bartik Rzeszów.

Leopold Herman, biuro techniczne, Lwów, ul. Grodecka 14a. (myny motorowe, motory i lokomobile).

Mieblowe roboty **Karol Pilaszewski, Lwów,** Młynarska 7. (ceny umiarkowane).

Eisenbart Teodor, Lwów (zakopiaskie).

Towarzystwo stolarzy w Kalwaryi Zebrzydówkaj (skład komisowy w Krakowie).

Jan Plezia w Turce pod Kołomyją (maszyny i narzędzia rolnicze).

Mieble żelazne: Fabryka **Józefa Góreckiego**, w Krakowie.

Mlechy: **Marak Feuerstein, Lwów, Grodecka 51.** (pierwsza fabryka galicyjska).

Miody: patoka czysto pszczelina, do picia w gasztrach **A. Górskiego** Dębnysów.

Metalowe wyroby: **E. Wajdowski i Synowie** Lwów Bema 17.

Odzinki dla strazy polnej i lasowej, oraz pieczątki kauczukowe **Hallezer Tarnopol.**

Odezwani i konstrukcyjne żelazne: **Jan Wehrstejn** [?], fabryka kujej leżny

Bracia Bartik, Tarnów.

M. Ponorodczki i Ska, Lwów, Polna 51 (wielkie odlewy ze stali, żelaza

i metali, leżnakowalna — Tempergus).
Fabryka armatur, pomp inż. Karola Rudolphiego i Ski w Trzeblinie.

Odlewy metalowe: **E. Wajdowski i synowie** Lwów Bema 17.

Olówki Majowski, Warszawa.

Organy kościelne i harmonium. Wyrób organów kościelnych i harmonium **Rudolf Haase, Lwów,** Pijarów 7.

Osuszanie murów: **F. Mossoczy**, Lwów, Łyczakowska 22.

Grabowski budown. Kraków Gołbia 14 (sposobem patentowym bez planu, kanalizacje budynków izolacje murów).

Pasy maszynowe (fabryka): **Saweryn Patzan, Zywlec.**

Pieczo kaflowe. Fabryka pieców kaflowych **Piotra Swistka**, Przemysł, ul. Lipowa.

Pióra Wasiliewski, Warszawa.

Powozy: **Siwłński Wład., Stanisławów** w Połoczkarskie wyroby: **Bobrowska** w Jarzemczu.

Prasy olejne, pompy wodne (fabryka), J. Friedmann, Stryl.

Przyrządy gimnastyczne: **Józef Szaynok** Rzeszów.

Rękawiki i banża: **Czarnicki i Olaszewski, Lwów.**

Rzeźbiarskie wyroby z drzewa: **T. Skulski** Lwów, Łyczakowska 54. (ołtarze, ambony itp. roboty snycerskie, pozłoczenie, ozdobne odnawianie).

Siłwki **Bracia Bartik, Tarnów.**

Ślusarskie wyroby: **Spadkobiercy J. Górniaka w Przemyslu.**

Stumienne maty i materace **Fabryka „Hygiea” J. Wojciechowski** pod Kołomyją.

Story do okien płócienne, patyczkowe i deszczukowe **Władysław Adamski**, Lwów, Sobieskiego 4.

Siatki żelazne, druciane, ręczne i maszynowe fabryki **J. Góreckiego** w Krakowie.

Studnie: **Bracia Bartik, Tarnów.**
Chyłowski Hruby i Ska, Lwów, Wierceniastudzien, ustawiania pomp.

Światło: **Chyłowski Hruby i Ska, Lwów,** Patent, naftowe światło żarowe „Znicz”.

Świeca i mydła: **L. Vogel** Jarosław (w aselina, soda kryształowa) zaś w r. 1884.

Szylidy: **G. H. Apisdorf, Lwów,** Karola Ludwika 1. 35.

Tapety W. Adamski, Lwów Sobieskiego (dawniej Jurgens).

Tektura asfaltowa dachowa, warstwy izolacyjne, asfaltowne **Skrzypiec i Ska** Tarnów.

Tkackie wyroby: **Jan Kocplaski** Kęty: (sukna i koce).

Michał Miesowicz Korczyca na obok Krosna. Tkainia płócien i skład wysyłkowy (wyrób z najlepszej przędziwa).

Marcin Brzek, Białowa, wyrób inianych i bawelnianych tkanin.

Bobrowska, wyrabia z sukna krajowego serdaki, gułki w Jarzemczu.

Transmisje: **W. Pedhorodecki i Ska, Lwów, Polna 51** (wały transmisyjne, łożyska, sprężaczki, koła pasowe i ząbzone i t. p.).

Wasselin: **Jan Michnik, Bochnia** (oleje maszynowe).

Wanny i urządzenia kąpielowe: **F. Książkiewicz** Lwów Jagiellońska 18—20.

Wapno: **Wapiennik** Iwowskiich techników „Cunioł Zeszycie c.” (biuro Lwów).

Wody mineralne: **Rzeka i Chmurski, Kraków.**

Wyroby brązownicze i sprzęty kościelne: **S. Wiliżyński, Lwów** Trybunała 1. 6.

Zegary wlezione najnowszej konstrukcji i w różnych wielkościach **M. Miesowicz** w Krośnie.

Przemysłowiec

TYGODNIK POPULARNY DLA SPRAW TECHNIKI I PRZEMYSŁU

Przemiera wynosi:

w Austrii:	
miesięcznie.....	K 1 20
kwartalnie.....	3 50
rocznie.....	14 —
w Niemczech:	
kwartalnie.....	M 3 50
rocznie.....	14 —
w Królestwie polskiem:	
kwartalnie.....	rubli 2 —
rocznie.....	7 —

Redakcja i Administracja
Lwów, ul. AKADEMICKA 26

Przedruk z Przemysłowca
dozwolony jedynie za
podaniem źródła.

Wychodzi w każdą
sobotę rano.

Ogłoszenie (inzeraty)
od miejsca wiersza je-
dnej szpalty drobnym
drukem (petit) 40 h.

NUMER PODRĘCZNY 46 h.

Przemierę przyjmuja wszędzie biura dzienników i księgarń oraz ADMINISTRACJA WŁASNA: „PRZEMYSŁOWCA”, Lwów, AKADEMICKA 26.
Zastępstwo na Królestwo: Księgarnia E. Wendo i Sp., Warszawa — Telefon Nr. 806.

✻ ✻ ✻ ✻ ✻ **Redaktor naczelny: Inżynier cywilny Edmund Libański.** ✻ ✻ ✻ ✻ ✻

TREŚĆ: Nr. 52. zawiera następujące artykuły:

1. OD REDAKCYJ
2. ZNACZENIE DOMU SKŁADOWEGO DLA LWÓWA. (Gustaw Wolfram)
3. SPRAWY PRZEMYSŁOWE. Związek niemiecki w przemysle szlifierskim, jego utworzenie, organizacja i działalność. (Dr. Fr. Bandrowski, c. d.) — Z użytkowanie drzewa na celulozę.
4. Z PRZEMYSŁU KRÓLESTWA. Przemysł rolny wobec wojny. (Stefan Gorski)
5. RUCH PRZEMYSŁOWO-HANDLOWY
6. SPRAWY TECHNICZNE. Kilka słów ogólnych o Ameryce. (Stanisław Manduk) (c. d.)
7. KRONIKA TECHNICZNA I PRZEMYSŁOWA. Wystawy ruchome okazji przemysłu krajowego. — Wystawa ogrodnicza w Krakowie. — Rady powiatowe a przemysł krajowy. — Wyrób alkoholu drzewnego.
8. WYNAZŁAZKI I KÓNKURSY. Postępy techniki panczerwanej.
9. PYTANIA I ODPOWIEDZI
10. PRZEMYSŁ ARTYSTYCZNY. Ozdobne wygajanie na drzewie.
11. SPRAWY ZAWODOWE KOBIEC. Kobieta obywatelka. (Dr. Zofia Daszyńska-Golińska.)
12. GŁOSY Z KRAJU.
13. KORESPONDENCA REDAKCYJ.
14. ROZMAIŁOŚCI. Największy magazyn na świecie. Alkoholizm.
15. PEJLETON. Przemysł metalowy w Galicyi.
16. OGŁOSZENIA.

Od Redakcyi.

Z dzisiejszym numerem upływa pierwszy rok naszego Wydawnictwa — pierwszy rok istnienia pisma pośród trudnych warunków tworzących dla rozwoju nowego pisma niejednokrotnie przeszkodę materalnej i moralnej natury.

Wiemy, że chcąc zainteresować nie tylko szerokie grono ludzi przedsiębiorczych, ale jeszcze szersze zastępy konsumentów w sprawami rozwoju technicznego i przemysłowego kraju, nie mogliśmy już w pierwszym roku zaspokoić różnorodnych wymagań. Usilnym naszym staraniem było zainteresowanie całego ogółu rozbudzeniem ruchu przemysłowego, pomieszczeniem więc odpowiednie artykuły w sposób taki, by z jednej strony bezpośrednio zająć producentów, techników, przemysłowców a z drugiej szeroki ogół konsumentów.

Szło nam o zbliżenie tych stron, by na realnych podstawach z wiarą w siły własną wytworzyło się wzajemne poznanie i zaufanie do przemysłu w kraju.

Dokładaliśmy usilnych starań, by tak artykuły popularne, fachowe jak i ogólne przynosiły istotną korzyść szerokiemu gronu naszych czytelników, i żywym nadzieje, że z wzrostem liczby abonentów będziemy mogli i nadal coraz ściślej zastosować się do potrzeb i ulepszać pismo, które wolne od ubocznych celów ma na oku tylko ogólnie dobro.

Pismo nasze, rozwój jego leży w rękach czytelników; — przebijając się wytrwale o siłach własnych; chcemy, by tetno intensywniejszego życia ekonomicznego, samodzielnego rozwoju przemysłowego szeregowało do wspólnej pracy coraz więcej dzielnych energicznych jednostek, ostatecznie pokusy szukania ciasnego bytu w karierze urzędniczej, a to wplynie również na skuteczne przystosowanie się naszego pisma i coraz ściślej, odpowiedniejszy dobór treści.

Z rozpoczęciem drugiego roku wydawnictwa powiększamy rozmiar naszego pisma, które zamiast dotychczasowych 16 stron obejmować będzie stron 24 w formacie znacznie dogodniejszym niż dotychczasowy.

Mimo to cenę prenumeraty pozosta wiamy niezmienną.

Zaznaczymy przytem z naciskiem, że „Przemysłowiec” jest pismem popularnem, które podaje bogatą postępową treść w różnorodnych działach rozwoju techniki i przemysłu, patentów i wynalazków, pomieszcza stale dział pytań i odpowiedzi w sprawach techniczno-przemysłowych, omawia sprawy zawodowej pracy kobiet — bibliografie, daje ilustrowane feljetyony z postępów techniki i przemysłu i t. p. a od 1. października wprowadza na życzenie czytelników stały dodatek: **artyścijsko-literacki.**

W dziale tym wytrawne fachowe pióra zaznajomią czytelników bezstronnie z ruchem literackim, oraz rozwojem sztuki dramatycznej i sztuk artystycznych teatrów Lwowa, Krakowa, Warszawy i Poznania.

Pragniemy, by tygodnik nasz w którym dominują sprawy ekonomiczne i techniczne znalazł się w rękach wszystkich, podobnie jak tygodniki polityczne, społeczne, artystyczne i literackie, które sprawom dobrobytu ekonomicznego i doniosłemu ruchowi przemysłowo-technicznemu ubocznie poświęcają miejsca.

A czas już — by sprawy te, materalnego dobrobytu poruszane były publicznie nie od czasu do czasu pod wplywem pobudzenia lub przemijającego nastroju, lecz nieustannie i donosnie domagały się współdziałania ogółu, by zwracając myśl, chęci i czynny na drogę praktycznej i literackiej; kierując dążenia młodego pokolenia ku niezawisłej samodzielnej, produktywnej pracy w dziedzinie techniki i przemysłu.

I każdy przynależający nam słusznoscie nie pozostaj poparcia pismu, którego usito-

**Swowska Fabryka -
chemiczna** - - - -
- - Lwów - - Zamarszyna

„TEN“

38 Mydła toaletowe: 23-74
Mydło łmiei pana Ząbkiego - -
Na-Ja-Ka-Je - - - - -
Japońskie, Wschodnie piękności

Środki opatrunkowe - - - - -
Sole do kąpiei z kwasem wegl.
Plastry angielskie i inne - - - -
Aparanty, Gumta arabska i t. d

Wszystkich prenumeratorów upraszamy bardzo o wyrównanie zaległej prenumeraty.

wania wszelkie dążą do tego, by słowa i zamiary przemysłowienia kraju stały się ciałem.

Upraszamy więc wszystkich naszych czytelników i nadal o jednanie nam przyjaciół i poparcie tak moralne jak i materialne.

Cena ogłoszeń pozostaje niezmieniona, jakkolwiek spadły uległa zmianie.

GUSTAW WOLFRAM.

Znaczenie

domu składowego dla Lwowa.

(Dokończenie.)

Należy następnie odpowiedzieć sobie na pytanie, dla jakich artykułów domy składowe najlepiej się nadają.

Odnosnie do ich proweniencji obstarujemy stanowczo przy twierdzeniu, że tylko dla przedmiotów importowanych do Lwowa w celu ich konsumpcji na miejscu lub w pewnym okolicznych rejonie. Towar do wywozu bowiem przeznaczony i zakupiony na to, aby w miejscu znacznie oddalonym od punktu zakupu być sprzedany, w miejscu zakupu magazynowany być nie powinien. Wynika to zaś stąd, że nań dopiero w końcowym punkcie przeznaczenia główne operacje handlowe czekają i dla kupca jest wygodniej magazynować w miejscu rozprzedaży aniżeli zakupu. Składanie go zaś w domu magazynowym na rynku zakupu po to, aby zamiast w ilości jednego wagonu w większej partii był transportowany, nie przedstawia żadnego praktycznego celu.

Toteż w tem właśnie zjawisku leży przyczyna niepowodzenia założonego swego czasu domu składowego we Lwowie dla zboża i spirytusu, że stworzono go

w miejscu eksportu, a nie przywozu tych produktów. Inaczejby jednak obroty tego domu składowego się przedstawiały, gdyby go wówczas stworzono w celach magazynowania żelaza, cukru, kawy, herbaty etc.

Tak, jak dom składowy we Lwowie posiadać może wartość dla poszczególnych kupców i ogółu konsumentów w naszej stolicy, stworzenie jego wypłynęło by niezawodnie na poważny rozrost u nas handlu hurtownego wogóle. Dom ten bowiem może być magazynem dla całej wschodniej Galicji, gdyż miasta takie, jak Tarnopol, Kolomyja, Brody, Brzeżany etc. zasortować się chętnie będą u lwowskich grosistów, skoro spostrzegą, że towary mają niedaleko, a grosista lwowski może im wobec tego ułatwienia handlowego dostarczyć go w drobnych partjach na każde zwołanie w tej samej cenie, co fabryka i to z normalnym zyskiem dla siebie. Fabrykanci zaś przeciw takiemu postępowaniu, a mamy tu przede wszystkim krajowych przetwórców na myśli, stanowczo nie mieć nie będą. Owszem działanie takie przyniesie im nawet korzyści. Wolą oni bowiem zazwyczaj pracować z mniejszą liczbą poważniejszych kupców płacących taniej lecz szybko i pewnych, jak z całym szeregiem małych odbiorców.

Tak więc dom składowy we Lwowie miałby obok znaczenia czysto spekulatywnego, także wartość poważną ogólnie ekonomiczną, byłby jednym z nowych środków mających wywołać harmonię między konsumentem, kupnem i wytwórcą, nowym zjawiskiem kulturalno społecznego dobroku.

Po wykazaniu wartości domu składowego we Lwowie, zastanowić się wreszcie wypada, skąd wziąć fundusze na jego założenie i kto byłby do wprowadzenia w życie tej instytucji w pierwszym rzędzie powołany.

Sądymy, że instytucja i fundusze zakładowe powinny wyjść z kraju. Do przeprowadzenia zaś całej akcji najodpowiedniejszy byłby Bank krajowy, jako jego instytucja finansowa. A podług do wypowiedzenia takiego zdania daje nam już ta okoliczność, że stworzenie domu składowego ze strony prywatnego przedsiębiorstwa napotykałoby na znaczne trudności prawne tak w uzyskaniu koncesyj jak i w składaniu wysokiej stosunkowo kaucji, co przy zainicjowaniu i przeprowadzeniu tej sprawy przez kraj odpadnie.

Przeprowadzenie zaś całej akcji przedstawiałyby dla Banku krajowego nader piękne i ponętne pole do wyzyskania swoich sił żywotnych, do nadania świadomego i racjonalnego kierunku całej myśli. On bowiem netyklo mógłby fungować wobec domu składowego jako naczelny kierownik i kontrolor, ale nadto odgrywałby znakomitą rolę kapitalisty dającego zastawy na lokowane tam towary. Nadto, gdyby instytucja ta pod zarządem i kontrolą Banku krajowego stała, budziłoby to mimowoli powszechne zaufanie stron dla tego przedsiębiorstwa, i wpływałoby na niedopuszczenie nieuczciwych spekulacji i nadużyć, jakie czasami w podobnych domach się zdarzają.

Drugi jeszcze moment poruszyć nam tutaj należy. W ostatnim lat dziesiątku odczuwać się daje coraz silniej dążność do założenia banku przemysłowego. Przeprowadzenie i stworzenie domu składowego powinno być właściwie jedną z pierwszych jego czynności. Bank zaś krajowy przez urzeczywistnienie tego dzieła musiałby siłą faktu stworzyć u siebie oddziały przemysłowo-handlowe a gałęź ta rozwijając się z biegiem czasu i rozprzeszczając swoją działalność i na inne czynności przemysłowo-handlowe, oddałaby naszemu społeczeństwu znaczne usługi w roli banku przemysłowego.

Przemysł metalowy Galicji.

(Dokończenie.)

Dział odlewów z brązu i innych metali reprezentuje p. Marcin Jarra z Krakowa, którego artystyczne cacka zwracają powszechną uwagę; dalej firma G. Schapty Syn ze Lwowa, z artystycznie wykończonymi tablicami firmowymi lanemi, kutemi, wyciskanemi, cyzelowanemi i grawirowanemi; czcionki i stereotypy z odlewni W. L. Anczyca i Sp. z Krakowa; klisze cynkowe i miedziane Tadeusza Jabłońskiego z Krakowa, a zwłaszcza artystycznie wykończone klisze fotograficzne i fotolitograficzne Edwarda Trzemeskiego ze Lwowa.

Trzy potężne, harmonijnie nastrojone dzwony Antoniego Serafina z Kalusza, popiersie brązowe ojca i twórcy przemysłowego Stanisława Szczepanowskiego — wykonane w odlewie przez Jana Kupieckiego, a wykończone i zmontowane przez firmę brązowniczą Wilhelma Sknurzyła we Lwowie, zaokrąglają dział artystycznego odlewnictwa.

Na wyszczególnienie w dziale wag za-

slugują wyroby p. Jana Stankiewicza ze Lwowa: wagi skalowe, decymalne, fotelowe, precyzyjne.

Najokazalej jest reprezentowana grupa drobnego przemysłu metalowego, a to przede wszystkim ślusarstwo, które najbardziej imponująco na Wystawie krakowskiej się przedstawia.

W rozwoju cechowym, ślusarze (*serri-fabri*) stanowią młodsze ognio, które wzięło z grubego kowalstwa, a przez ciąg swegoj cechowego i dzisiejszego istnienia nie zdało sobie ustalić zakresu działania, mimo, że wydzielało z siebie całą szereg innych samotnych rzemiosł od puszkarzy, aż do zegarmistrzów. Ślusarskie wyroby najrozmaitszego typu, rodzaju i zastosowania, wystawili na wystawie Górka z Krakowa, warsztaty kolejowe, Janiewicz ze Lwowa, Staszczuk, Butelski, a zwłaszcza fabryka siatek, mebli, konstrukcji żelaznych i wyrobów ornamentalnych kutech Józefa Góreckiego w Krakowie. Z innych wyrobów ślusarskich zasługują na uwagę wyroby artystyczne p. Wojciecha Kosłby we Lwowie, który wystawił ponadto kilka kas ogniotrwałych, wertheimowskich, jak zapewniają znawcy pierwszorzędnej jakości, a dalej różne wyroby ślusarskie pp. Pammera,

Swobody, Uznańskiego Wehrsteina ze Strjya i wielu innych.

W zakresie wyrobów kowalskich celuje przede wszystkim Towarzystwo kowali w Sułkowicach, które na niniejszej wystawie wystąpiło z śrubami i okuciami mostowymi, podkowami, zawiasami, gwóźdźkami, łańcuchami, siekierami itp., a dalej fabryka huflni, podkówek i łańcuchów p. Hofstatera w Mogile pod Krakowem.

Stabiej natomiast reprezentowane jest kotlarstwo (dwie firmy krakowskie) i pilnikarstwo (firma Sądela Jan z Krakowa), natomiast blacharstwo, zwłaszcza lwowskie wykażę zdołało wyrobę takie, które powszechną zwracają uwagę wykonaniem swoim i praktycznością. Wymienić tu należy pracownię p. Maryana Bendia, Karola Garlera (blaszane zabawki dziecinne), Kosydarskiego, Feliksa Książkiewicza, Popiela, Rzepeckiego, Sułkowskiego itd.

Dziś, gdy wszadł słychać głosy, iż przemysł drobny podnieść można tylko maszynami połączeniem rozproszonych sił, nasuwa się uwaga, że dla maszyn potrzeba miejsca, dla złączenia sił trzeba wspólnego warsztatu.

Dla gmin, korporacji, fundacji, wielkie się pole otwiera popisu i zasługi nie urojonej.

Korzyść zaś z postępowania takiego wynikały dla kraju przedewszystkiem taka, że zamiast tworzenia poszczególnych banków i banków dla pokrewnych sobie operacji finansowych, powiększyłoby się zakres pracy jednej instytucji poważniej i przyczyniło do jej rozrostu i powagi. A lepiej w każdym razie dla nowych żywiłków przemysłowo-handlowych mieć za sobą jedną instytucję bankową wielką i silną, aniżeli więcej drobnych, już choćby dlatego, że ona jest w stanie oddawać im usługi finansowe za niższą stopę procentową niż małe banki i banki.

Jeżeli się zważy ostatecznie, że dom składowy mógłby także doskonale funkcjonować, jako skład wolny dla importowanych towarów, polegających podatkiem spożywczo i odcieniu, a i pod tym względem hurtownemu handlowi przynieść znaczne korzyści, to powołanie takiej instytucji do życia we Lwowie należy uważać za pierwszy postulat mający to miasto zrównać z najważniejszymi rynkami handlowymi monarchii.

Nie mając na razie danych statystycznych pod ręką odnośnie do importu artykułów naturalnie w przesyłkach wagonowych do Lwowa i Galicji wschodniej w celach konsumpcyjnie nie możemy obecnie czynić obliczeń w kierunku rentowności takiego przedsiębiorstwa.

Więcej jak pewną jest atoli rzeczą, że pociągi towarowe codziennie przywożą nam towarów nadających się do domu składowego za kilkadziesiąt a może i kilkadziesiąt tysięcy koron, i że potrzeba takiej instytucji u nas odczuwać się daje a te dwa momenty powinny dać naturalny substrat do twierdzenia, że dom składowy, jako instytucja handlowa opłacać się powinien.

Wielkie, światłe, wspólne przedsięwzięcie, gdzie drobny przemysłowiec mógłby nie drogo wynająć mieszkanie na piętrze, a na dole pracownię, gdzie za dalszą opłatą korzystałby mógł z wspólnego motoru i oświetlenia elektrycznego, gdzie jedna maszyna, wynajmowana godzinami, służyłby mogła całej grupie przemysłowców tego samego zawodu, podobnie, jak wspólna wielka hala służyłby mogła do obrabiania wielkich przedmiotów różnym na przemian przemysłowcom — oto droga pomocy przemysłowej, droga rozwoju rodzimego wytwórstwa.

Rusznikarstwo lwowskie poszczycić się może na wystawie krakowskiej dwoma firmami, które przynajmniej dorównują zagranicznym, jeżeli ich nie przewyższają. Wyroby p. Bolesława Jankowskiego ze Lwowa, pomieszczone, nawiasem mówiąc, w szafce kopiańskiej wyrobu p. Ludwika Szafrąńskiego, obok swojej praktycznej wartości posiadają niepoślednią wartość artystycznego wykonania.

Są to strzelby Lancaster w kilku systemach, rewolwery, pistolety, części składowe broni, przybory myśliwskie itd. rytowane bardzo pięknie przez znanego lwowskiego rytownika p. Ungera. Para zaś pistoletów

Sprawy przemysłowe.

DR. FR. BĄNDROWSKI

Związek niemiecki

w przemyśle spirytusowym, jego utworzenie, organizacja i działalność.

(Ciąg dalszy.)

Organizacja związku niemieckiego.

Członkiem związku wytwórców spirytusu może być każdy właściciel gorzelnii w państwie niemieckim. Związek dzieli się na 11 oddziałów. Każdy oddział na 26.000 hektolitrowych zgłoszonego kontyngentu wybiera jednego członka do wydziału częściowego. Prezesi wydziałów częściowych stanowią wydział główny, który wybiera wydział gorzelników, złożony z 7 członków i 7 zastępców.

Centrala dla sprzedaży spirytusu jest stowarzyszeniem akcyjnym z poręką ograniczoną. Jej rada nadzorcza składa się z 8 zwykłych członków i 8 zastępców. Specjalny też utworzono oddział do zastosowania spirytusu w technice; na czele oddziału stoi prof. dr. Paweł Wittelsöfer.

Organami wspólnymi obudwu powyższych związków (gorzelników i centrali) są: wydział główny, miejsce próbne (Prüfungsstelle), rada przybozna i sąd polubowny. Wydział główny składa się z 7 członków związku wytwórców spirytusu i 7 członków rady nadzorczej centrali. Przewodniczącym wydziału głównego i jego zastępcą muszą być wybierani z grona przedsiębiorców gorzelnianych.

Miejsce próbne (Prüfungsstelle), które ma na celu kontrolę całej agencji towarzystwa, urządza wydział gorzelników; ma ono

swą siedzibę w Berlinie. Przełożonym jest obecnie baron Pullitz, któremu do pomocy przydano Kupca.

Kada odborów składa się z 7 członków i 7 zastępców z kół destylatorów, wytwórców octu, likierów i t. d.

Wszystkie członkowie związku wytwórców spirytusu uważani są za członków związku ogólnego w ten sposób, że Unia personalna jest kompletna. Przewodniczącym obydwań towarzystw jest Grass Klain, a prowadzącym interesy tajny radca prof. Delbruck.

Działalność związku ogólnego i wyniki zjednoczenia.

Przez połączenie się dwu z natury różnych stowarzyszeń i zlanie się w jeden związek ogólny osiągnęli Niemcy rzeczywicie ten cel, do którego dążyli i stanęli dziś w wytwórczości spirytusu, jego sprzedaży, jak również w produkcji rolnej, znacznie wyżej od państw ościennych: Francji, Austrii i Rosyi.

Przedewszystkiem udało się związkowi dostać w swe ręce około 95% całkowitego spirytusu surowego, skutkiem czego można było stawiać ceny targowe, nie opierające się na towar obcy. Ustanowiono atoli ceny różne na różny towar. I tak, pomijając podatek, a biorąc jedynie pod uwagę wartość samego spirytusu, ustanowiono na spirytus denaturowany cenę najniższą (dla 1 l kosztuje w Niemczech w drobnej sprzedaży 30 i 33 fenigi, za 90% i 95%). Cenę znacznie wyższą na spirytus przeznaczony do picia (1 l 95%-go w handlu drobnym kosztuje 1 mk. 60 fen.), spirytus zaś przeznaczony na wywóz sprzedawano po cenie ustanowionej na rynkach międzynarodowych. W ten sposób ceny na spirytus tych 3 kategorii były różne, niezależne od siebie, podczas, gdy w przypadku dowolnej sprzedaży musiałby odpowiadać wartości spirytusu, a nie warte-

tarzowych z przyborami i szkatułką wyrobu p. Szadkowskiego i Kocyńskiego ze Lwowa zwraca powszechną uwagę zwiędzających pięknem swoim i elegancją wykonaniem.

Zespół podwozi zanych powszechnie świeczników, krat, gwóźdź, łańcuchów, zawias, stolików, umywalk, kriopelnic, rądl, konewek, wanien, ornamentów budowlanych itd. itd., zwracają na siebie uwagę wyjątkowo starannie odrobione pilniki Jana Sadła z Krakowa i Braci Bartik z Tarnowa, wyroby nożownicze Piotra Skawńskiego z Przemysła i Andrzeja Sokola z Krakowa, wreszcie jako nowość: zabawki blaszane w kilkudziesięciu różnorodnych okazach i kształtach Karola Gartlera ze Lwowa.

Mechanizm zegara wieżowego, wybijający kwadrans i godziny, pana Michała Mięsiowicza z Krosna zwraca uwagę precyzją wykonania, a zegarki kieszonkowe z fabryki A. H. Zippera we Lwowie tą okolicznością, że ująć potrafiliśmy tak trudny do opanowania przemysł specjalnie fabryczny w pierwsze w całym państwie ognisko, przy siłach wyłącznie krajowych.

W grupie tej należy wymienić emalowane: naczynia kuchenne, tablice firmowe

itd. Friedmana i Spki w Dębnikach pod Krakowem.

Po za tem cośmy dotychczas wymienili mamy do zaznaczenia znakomicie wykonane, przejrzyste ułożone projekty i roboty warszawskiej firmy „Drzewiecki i Jęziorański” (wodociągi i kanalizacje centralne ogrzewanie i wentylacje — urządzenia gazowe).

Pierwsze galic. Towarzystwo akcyjne budowy maszyn i wagonów w Sanoku wystawiło pięknie ugrupowany szereg zdjęć fotograficznych, mosty, wagony, lokomotywy w zakładzie tym wykonane.

Instalacja elektrycznego oświetlenia na placu wystawy dokonana przez firmę Sokolnicki i Wiśniewski ze Lwowa i instalacja wodociągowa i urządzeń kanalizacyjnych tamże firmy Nitsch i Sp. w Krakowie, jest dla obu tych zakładów najpiękniejszą wystawą ich zawodowej sprawności; ciekawe rysunki wodociągów miasta Lwowa wystawił Zakład instalacyjny Zygmunta Rodakowskiego ze Lwowa.

W stylowe zakopiańskie ramy ujęty grafikon centralnego Związku galic. przemysłu fabrycznego we Lwowie, na mapie Galicji uzmysławia kolorowymi słupkami

ści celu, do którego spirytus miał być spożytkowany. Obniżenie ceny spirytusu do palenia, oświetlania, ruchu, na koszt pijących go, jest wielkim dziełem tego związku — dziełem zarówno ekonomicznym jak i społeczno-etycznym.

Oddział centrali do zastosowania spirytusu w technice rozwinął olbrzymią działalność. Przedsięwzięto na wielką skalę budowę motorów spirytusowych, stworzono osobny przemysł przyrządów do gotowania (maszynki spirytusowe, żelazka do prasowania — maszynki do palenia kawy), do oświetlania, jak lampy: stołowe, uliczne, piece do ogrzewania i urządzono bardzo wiele miejsc do sprzedaży i wystawy przyrządów powyższych. Oprócz tego zasługa centrali jest, że uregulowała cenę spirytusu denaturowanego w ten sposób, że dziś w całych Niemczech nabyć go można po jednakowych cenach i w jednakijszej dobroci. (Ciąg dal. nast.).

Zużytkowanie drzewa na celulozę.

Jednym z głównych czynników, które umożliwiły olbrzymi rozwój dziennikarstwa było wprowadzenie do fabrykacji papieru taniego papieru, sporządzanego z drzewa. Wynalazek ten pochodzi jeszcze z roku 1843 i polegał zrazu tylko na mechanicznej mieszaninie nowej masy drzewnej z masą ze szmat sporządzoną.

Skutkiem późniejszego udoskonalenia fabrykacji papieru drzewnego, zapomocą przetwarzania chemicznego, masa drzewna przestała być surogatem masy szmacianej, gdyż celuloza jest dziś jedynym substratem papieru drzewnego. Dalsze ulepszenia odnosiły się już tylko do umożliwienia jak największej tężności papieru drzewnego. Dziś, po długiej i żmudnej pracy około udoskonalenia chemicznych fabryk celulozy, liczba tych ostatnich wzrosła ogromnie. Same Niemcy

fabryczny przemysł galicyjski, reprezentowany w Związku.

Przemysł metalowy Galicji nie zaspokaja jej konsumpcji wewnętrznej, mimo to jednak stanowi poważne źródło zarobków. Zatrudnia on przeszło 3.500 osób w charakterze rękodzielniczym, zatrudnia około 4 tysięcy robotników w charakterze przemysłu domowego, przeszło 11 tysięcy ludzi w 9.438 warsztatach.

Zadna statystyka nie podaje nam ani wartości naszej produkcji metalowej, ani rozmiarów spożycia, gdyż niestety statystyka jest u nas w Galicji kopciuszkiem. Informacje jakie dała wystawa mogłyby być znacznie pełniejsze, gdyby wystawcy przysłali szczegółowe cenniki oraz wiadomości o rozmiarze produkcji i zbytu swych wyrobów.

Nie tylko ekonomista badający stosunki gospodarcze kraju, ale i kupiec pragnący nabyć te lub owe wyroby metalowe, pragnie poznać nie tylko zewnętrzny ich wygląd lub nawet wewnętrzną wartość, i wiedzieć ich cenę, ale i dowiedzieć się, jakiego rozmiaru zapotrzebowanie może zaspokoić dana fabryka.

posiadają 70 fabryk celulozy; produkcja roczna wynosi 58.000 wagonów, wartość około 100.000 milionów marek. Do tych 58.000 wagonów celulozy przerabia się rocznie 1.039,610 ton drzewa, przeważnie sosnowego i jodłowego. Widzimy stąd w jak ścisłym związku stoi fabrykacja papieru z gospodarstwem leśnym.

Papier nie jest jednakże jedynym produktem, do którego użytkowuje się celulozę. Przed kilku laty hrabia Chardonet we Francji wynalazł sposób sporządzania sztucznego jedwabiu z rozpuszczonej celulozy czyli kolodjum Sztuczne te włókna, które nawet pod mikroskopem trudno odróżnić od prawdziwego jedwabiu, mają nadto o wiele piękniejszy blask niż jedwab z jedwabników pochodzący, a początkową wadę nowego wytworu, t. i. łatwą jego zapalność, potrafiłno wkrótce usunąć.

W Londynie znów, przez rozpuszczenie celulozy w kwasie węglowo-siarkowym udało się chemikom otrzymać roztwór, który po stwardnieniu zamienia się w masę podobną do metalowej lub rogowej, a nader odporna przeciw działaniu kwasów, alkaliów, eteru itd. Masa ta zwana „Wisocą” tworzy doskonały pokost, który na ostatniej wystawie paryskiej zyskał powszechnie uznanie, a nadto używa się jej też do fabrykacji sztucznego jedwabiu i lśniącej celulozy.

Przez umacnianie i powierzchniowo tylko rozkład papieru drzewnego w silnych kwasach mineralnych, otrzymuje się pergamin, który pergaminowi zwierzęcemu dorównywa co do nierozpuszczalności w wodzie, a przewyższa go gładkością i taniością.

W ostatnich czasie udało się też wyrobić z włókien celulozy nitki rozmaitego rodzaju, użytkowane do tkanin bardzo trwałych.

O olbrzymim zapotrzebowaniu celulozo do wymienionych powyżej wytworów może dać pojęcie fakt, że jedna tylko fabryka celulozy, *Walsum* nad Renem wyrobila rocznie 100.000 metrów kubicznych drzewa, 1.600,000 kg. siarki, 1.200,000 kg. kamienia wapiennego, 17.000,000 kg. węgla, a wytwarza 14.000,000 kg. celulozy. Na wystawie dusseldorfskiej tkaniwy i włókna z celulozy, dostarczone przez wspomnianą fabrykę, wywołały ogólny podziw.

Z przemysłu Królestwa.

STEFAN GORSKI.

Przemysł rolny wobec wojny.

Jeżeli nie na ziarnie, to przynajmniej na przetworach rolnych choć nieco chciało skorzystać z wojny, nasze nienadmiernie opływające w dodatki ekonomicznie ziemiaństwo. Wstupując załędwie w zaranie realniejszego urzeczywistnienia idea reformy rolnictwa, dążąca do uprzemysłowienia wsi naszej na społeczne wypadki napotkała jednak zbyt niespodziewanie, aby podejmowanie dostaw dla indyferentny nie natrafiało na wielkie trudności. Nie mniej przecież żywotności ludzi bardziej biegłych zawdzięczać należy,

że już dzisiaj choć w części udaje się wyślasić produkty na rynek zbytu dla armii mandzurskiej.

Lepiej niż w Królestwie postawionemu na Litwie przemysłowi suszarniano-warzywnicznemu nie udało się dotąd w sposób należyty uczynić zadość żądaniu indyferentury. Niestety, warunki ogłoszone okazały się niedostępnymi dla ogromnej większości tamtejszych drobnych fabryk, a to głównie z przyczyn, iż najmniejszą partycję dostawy przyjmie zarząd wojskowy w transportach po 1.000 pudów, podczas kiedy termin dostawy towarów oznaczono na 1 listopada. — Ponieważ zbiór jarzyn trwa tam od października, więc na całą robotę pozostałoby około miesiąca, co wymagało zbyt znacznych sił wytwórczych fabryki.

Pomyślniej, niż z żyrniami udala się w Królestwie Polskiem transakcja z mlekiem. Przemysł mleczarski, jakkolwiek nader młody szybko poczynił kroki rozwoju i dziś należy do wcale dobrze postawionych działów wytwórczych.

Wymowny dowód ewolucji ruchu mleczarskiego u nas dało świeżo donianemu Chojnowo, w powiecie ciechanowskim, gubern. płockiej, położone, a należące do znanego rólnika p. Stanisława Chełchowskiego.

Od kilku tygodni w handlu detalicznym, jako „nowość”, pojawiło się niebylewa u nas mleko w proszku, otrzymywane w Chojnowie drogą urzędową, podług najświeższych wynalazków. Mleko takie w puszkach blaszanych w sprzedaży detalicznej kosztuje po 50 kop za funt. Jakby stworzone dla placów wojennych pod nową postacią ukazujące się mleko znalazło nabywców chętnych w osobie indyferentury rosyjskiej. Obecnie — jak się dowiadujemy — p. Chełchowski wyrob ma rozszerzyć, wprowadzając na rynek kawę białą proszkowaną. Lyżeczka proszku na szklankę wody wrzącej, jak zapewniamy, ma starczyć na otrzymanie wyrobzonego napoju.

Przetwory warzywne i mleczarskie niczem jednak okazały się wobec świeżo zapoczątkowanego w Warszawie przedsiębiorstwa wytwórców konserw mięsnych. Na kolosalną skalę obliczoną nowa fabryka powstaje, dzięki zabiegom niewielkiej dotąd firmy warszawskiej „Józef Werner, Cyrański i S-ka”.

Podług doniesienia „Kurjera Warszawskiego” fabryka ta wyrobić będzie konserwy z tak zw. mięsa peklowanego, wołowego, które po odpowiednim wygotowaniu, z zachowaniem wszystkich części pożywnych, przybiera formę tak trwałą, że bez zmiany smaku, wartości pożywnych i bez zepsucia może być przechowywane przez 4 do 7 lat.

Na razie fabryka warszawska przetwarzać będzie na konserwy mięso ze 100 wółów tuczonych, co przedstawiać będzie wartość dziennie około 10 tysięcy rubli. Obliczają, iż codziennie będzie można wywozić z Warszawy około 50 tysięcy puszek konserwy.

Fabryka konserw ma być umontowana i całkowicie urządzona w ciągu dwóch tygodni. Nowe twarzystwo udziałowe powstaje z olbrzymim nakładem pracy i kapitałem, obliczonym na 2 miliony rubli.

Przedsiębiorstwo warszawskie będzie zatrudniać około 600 ludzi, przeważnie rzeźników i blacharzy Robotnicy w fabryce mają zarabiać od 75 kop. do 2 rubli dziennie.

Jak na nasze stosunki, kiedy wywołane wojną ciężkie przesilenie ekonomiczne co raz bardziej daje się we znaki, i odczuwa je dzisiaj ogół mieszkańców Królestwa, nowe przedsiębiorstwo, dające wiele pola dla kapitałów i pracy wielu setek rąk, powitane zostało ze szczerą, żywą w kraju radością.

Podjęcie całkiem nowego, nieznanego u nas rodzaju przedsiębiorstwa daje jeden dowód więcej o niespożytej energii i przedsiębiorczości ruchliwych sfer społeczeństwa. Umiejętność szybkiego podjęcia myśli i niezwykle prędkie wykonanie planu przedsiębiorstwa daje chlubne świadectwo stałe z dniem każdym wzrastającemu zmysłowi kalkulacyjnemu i wyrobieniu przemysłowemu Królestwa.

Ciełka szkoła przeciwności nieraz zmusza szukać nietylko dróg najłatwiejszych o najmniejszym oporze. Dobrze jest, kiedy przy najmniejszej jednostki potrafią oryentować się w ścieżkach nieraz trudnych i bardzo zawiłych.

Ruch przemysł.-handlowy

W rubryce tej pomieszczyliśmy: Zapotrzebowania firm, dostawy i projektowane przedsiębiorstwa, budowle i t. p., dalej poszukiwane i oferowane zastępstwa tak w przemyśle jak i w handlu.

Zapotrzebowania:

Agentura w Neapolu stara się o nawiązanie stosunków z fabryką mogącą dostarczać cygarniczek papierowych

Przemysł tekstylny. Pewna znana agentura w Krajowej (Bośnia) chce nawiązać stosunki z fabryką, która by dostarczała materje na ubrania, materje bawelniane, płótna, kretony i fantazyjne wyroby bawelniane.

Drzewo. Jedna z firm w Palermo poszukuje domu dla dostawy znacznych ilości drzewa sosnowego i bukowego.

Skóra. Pewna firma w Tunisie pragnie nawiązać stosunki z fabrykantami skór.

Przemysł tekstylny. Agentura czynna od lat dziesięciu na rynkach Kopenhagi poszukuje następujących towarów: materje bawelniane, materje na ubrania i okrycia, dywany, materje na meble, płótna, koszule, bluzy, oraz wyrobów trykotowych wszelkiego rodzaju.

Przemysł skórzanymy. Firma wyprawiająca skóry na wierzchy i podszwy, może mieć odbył przez agenturę w Beyrucie, która poszukuje zastępstwa tych produktów.

Konkurs międzynarodowy na projekt wodociągów i kanalizacji dla miasta Warny (Bułgaria): Nagrody 12000—8000 i 5000 franków.

Blizszych informacji udzieli Redakcja „Przemysłowca”. Oferty wnosić należy wprost pod adresem: Oest. Ung. Export-Vereln, Wien I. Falkenstr. 3.

Chylewski, Hrubi i Sp.
dawniej Władysław Niemeksa

Sprawy techniczne.

STANISŁAW MANDUK.

Kilka słów ogólnych o Ameryce).

(Ciąg dalszy.)

Wieżownice. Przypuśćmy np., że taki dom w rodzaju warszawskiego (koło Park Row), ma być zburzony, i że na jego miejscu ma stanąć kilkunastopiętrowa wieżowica. Burzenie odbywa się bardzo szybko. Rozszerzają wejście w murze, wycinają kwadraty w sufitach i umieszczają rytnie, zaopatrzoną w zasuwę. Robotnicy rozbiegając wrzucają odrazu gruz i cegły do rytny. Wóz tyłem wypychają, mztwierają zasuwę, zawartość rytny wysypuje się, wóz odjeżdża, wypychają drugi i t. d. Gdy wybrali ziemię już do takiej głębokości, że dwom koniom trudno jest wyciągnąć wóz, pomagają koniom, przez zaczepienie liny za dyszel i puszczają

Rys. 6. BUDOWA WIEŻOWNICY „FLATIRON”.

*) Przedruka z „Przeglądu Technicznego” listórego uprzejmie Redakcja uczyniła nam i klisze

Biurowo techniczne i zakład instalac.
WE LWOWIE
Kopernika 15a, II p.

Projektujemy i wykonujemy: Ogrzewania centralne, wentylacja wodociąg i kanalizacje rurowa, łożnia, łożenki, wiercenie studzien i ustawianie pomp. Palnie i suszarnie mechaniczne. (Oświetlenie patentowanym naftowym światłem żarowym „Znicz” w miejscowościach nie posiadających gazowni.)

w ruch małą maszynką parową. Teraz ciągnie linę, konie służą jedynie do kierowania wozem. Gdy wykopali dół, odpowiadający

Ry. 7. „PARK ROW” w NEW-YORKU.

głębokości potrzebnej na pawnie, przystępują do zakładania fundamentów, które są niczem innym, jak podkładami pod filary, na których spoczywać będzie cały gmach, raczej szkielec żelazny wieżownicy. Pod filary owe kopią, zależnie od obciążenia wypadającego na filar, duże kwadratoce dół, lub też wywierają świręd dzurę, wpuszczając jednocześnie rurę żelazną. W ową rurę sypią i ubijają beton, w kwadratoce zaś dół zakładają belki, przesypane betonem. Beton mieszaży w odpowiednich mieszarkach.

Widzieliśmy dwa inne wypadki zakładania fundamentów: w pierwszym budowano wieżowicę, między dwiema już stojącymi, więc zamiast kopania dołów wbijano pale: w drugim zjawiała się woda zaskórna. Tym razem robota była cięższa, bo musiano pracować w dużych rurach żelaznych, pod ciśnieniem powietrzem. Robotnicy pracowali 4 godziny, zamiast 8-ciu, bo po każdej godzinie pracy musieli godzinę odpoczywać.

Z chwilą gdy filary są umocowane, najcięższa robota jest skończona; następuje zwożenie już dopasowanych części żelaznych szkieletu. Maszyna parowa, która pomagała wozom, teraz, przy pomocy podnośnicy (windy), wciąga belki żelazne w górę. Montowanie postępuje szybko; nitują pneumatycznie. Gdy postawią piętro, układają zaraz maszynowy strop z dużych cegieł, podnośnicę przenoszą

na ten strop i prowadzą robotę dalej w górę. Dopiero, gdy są już przy jednym z wyższych piątr, zaczynają zwozić kamień cioczany, dopasowany również i ponumerowany, do wykładania strony zewnętrznej. Cegły, piasek i worki z cementem, przywożą na wozach, które są tak urządzone, że przed skazywni podnosi się do góry i zawartość jej wysypuje się odrazu, po pochylu ułożonych deskach, do pnicz wieżownicy. Najciekawsze, że często zaczynają omawiać wykładanie, nie od samego spodu, lecz od jednego z piatr wyższych (rys. 6).

Udamy się teraz do wnętrza jednej z wieżownic, np. „Park Row” w New-Yorku (rys. 7), dom woleńcy malarzy (Masenic Temple) w Chicago (rys. 8), „Monadnock Bldg.” w Chicago, w chwili gdy wre w niej życie w całej pełni, t. j. między 10 a 11 w południe. Precyzniejszy się z trudnością przez drzwi wejściowe, jesteśmy w przedsiönku. Imponuje ruch, jaki tu panuje i bogactwo, które nas otacza. Wielkie kolumny granitowe, ściany i sufit wyłożone marmu-

rietem, gdy inne są czynne na piętrach niższych.

Korytarz w rodzaju hotelowego, do pewnej wysokości wyłożony marmuram, dalej płytami gipsowymi. Po jednej i drugiej stronie drzwi szklane z napisami, prowadzące do poszczególnych biur. Na każdym piętrze są pewne udogodnienia, jak otwór do listów (wrzucający w niego list, spada rura, aż na sam dół, do skrzynki pocztowej), umywalnie, usypcze, hydranty pożarne. Wszędzie wzorowa czystość. Zszedłszy kilka piatr po schodach, bo prócz wind, jest też kilka schodów, widzimy, że wszystkie korytarze są jednakoowo urządzone.

Między godziną 12 a 1-ą w calych Stan. Zjedn. godzina „lunchu” (drugiego śniadania); udajemy się więc razem z innymi do pewnego rodzaju typowych restauracji, które spotyka się jedynie w dzielnicy handlowej. Umieszczane są najczęściej w wewnętrznej parterie wieżownicy, lub w piwnicach tejże. Jest to wielka sala, obita pomalowaną sztukaterią białazną, w której stoją szeregi stolików, albo jeden duży w czworobok ustawiony bufet. Spieszmy się z jedzeniem, bo za rzędem nas siedzących, stoi szereg osób i czytając gazety, czeka na wolne miejsca. Resztę czasu z pozostałej godziny obracają amerykańkanie na pogawędke, stojąc przed domem, w którym pracują. Uderzenie godziny 1-ej zastaje ich znowu przy biurkach lub stołach rysunkowych.

Przeskoczmy teraz te cztery godziny, dzieląc nas od 3-iej i udajmy się razem z tłumem zmęczonym 8-godzinna nateżoną pracą do części mieszkalnej miasta. We wszystkich miastach te części mieszkalne jednakoowo ciche, schludne, pełne dobrego powietrza, zieleni i słońca. Starają się zwykle wybrać przestrzeń ziemi pod część mieszkalną tak, aby wiatry od niej szły na miasto.

Wyobraźmy sobie duży zielony trawnik, krótko strzyżony i na nim wiele różnorodnych drzew, rzędami domki, w postaci małych jednopiętrowych pałacyków, to część mieszkalna amerykańkanów. Z przyjemnością chodźliem zawsze do tej dzielnicy, by natrzeć się do woił owej prostej i ładnej strukturze domów, z których każdy stoi osobno, i wzorowej czystości, z jaką utrzymują mieszkanie. Bliskość szkół, bibliotek i parków podnosi jeszcze wygląd tej dzielnicy. Zrozumiałem amerykańkanów, że po ich krótkiej, lecz nerwy wyczerpującej pracy, potrzebują spokoju i mają go w zupełności. Jest to spokój naszej wsi, lecz połączony z wygodami wielkiego miasta. (C. d. n.)

Rys. 8. DOM WOLNYCH MULARZY W CHICAGO

rem, pełno bronzów, artystycznej roboty pakaj i kandelabry. Pod ścianami rzędem lub półkolem stoi kilka lub kilkanaście podnośnic (wind), z których co chwila jedna się podnosi. Stajemy w windzie, po chwili słyszemy uderzenia kastanietów (to główny nadzorca, daje znak chłopcu windy, aby odjechał). Podnosimy się z szaloną szybkością do góry, mijamy kilkanaście piatr bez zatrzymania się, jeżeli dana winda pracuje np. między 18 a 26

u nas dzięki inicjatywy lwowskiej „Liga pomocy przemysłowej”.

Dotychczasowa wystawa ruchoma, otwarta w Muzeum przemysłowym, mieści się w kilkunastu niewielkich, gustownych kaszkach, w których złożone są wyroby poszczególnych przemysłowców. Kaszki te umieszcza się w większych kufrach i w ten sposób można w jednej godzinie urządzić taką wystawę, zamknięć i łatwo przewiezić z jednego miejsca na drugie.

Zadaniem tej wystawy wzorów jest dalej nauczyć tę publiczność, która już pojmuje praktyczno-patryotyczną konieczność dawania pierwszeństwa wyrobom krajowym przed obcymi, jakich wyrobów krajowych ma, może żądać od kupców.

Wprawdzie dotychczas niewielu przemysłowców wzięło udział w tej wystawie ruchomej, jest jednak nadzieja, że z czasem wystawy te dojdą do wielkich rozmiarów.

Dali swe wyroby:
Firma Niemoljowski paper listowy i tuki. Fabryka chem. „Tien” różnego rodzaju mydła toaletowe i perfumy. Kazimierz Lewicki wyroby porcelanowe i fajansowe ręcznie malowane. Henryk Blumenfeld masę i pokosty na podłoge, czernidło na buty oraz próbki farb i lakierów. Brandstadter i Sp. cukierki. Pracownia haftów kraj. „Szarotka” bardzo piękne serdaczki i płasczyzki. Stow. kobiet „Pomoc przemysł.” rozmaite wielkości guziki niciane białe, czarne i kolorowe. Fabryka „Leopola” bloki, zeszyty szkolne itp. Zjednoczone fabryki zapalek galic. Samuelli i Landau zapalki w różnych pudełkach. Fabryka Bażant krochmal brylantowy. Większość wyslawców stanowią firmy prowincjonalne, a mianowicie: Jaworznickie gwarectwo próbki węgla. Tow. tkaczy im. św. Sylwestra w Korczyńcu bawelniane materye różnokolorowe dla włóścian, płótno, reżniki, fartuszy itp. K. Rząca i Chmurski z Krakowa sztuczne woiły mineralne. Tow. techniczne „Iskra” w Krakowie skóry i pasty na obuwie. S. Rozniowski z Krakowa mydła domowe i toaletowe. Grunspan w Andrychowie materye perkalowe dla włóścian i obicia na meble. W. Brach w Tarnowie perfumerya i mydła. Tow. powroźnicze w Radymnie sznury. W. Beldowski Kraków, tuki cygaretowe. Huta szkła w Żółkwi kieliszki, szklanki, dzbanuski itp. Fabryka braci Kolscher w Czerlanach próbki papieru, bloki, zeszyty szkolne itp. Pracownia B. Lipowskiej w Nowym Sączu wyroby kilimkarskie. Fabryka mechaniczna szpagatu i powrozów Banku hipot. w Podgórz. Fabryka wyrobów żelaznych p. Gorcejko w Krakowie. Fabryka kawy zdrowia Waśniewskiego i Luczki w Podgórz. Słizyński Lisko konserwy mięsne z jarzyną. Fabryka Lipińskiego w Kamienicy.

Wystawa ogrodnicza w Rzeszowie.

W dniach od 2. do 9. października b. r. odbędzie się w Krakowie wystawa ogrodnicza. Liga Pomocy przemysłowej wskutek próby Komitetu wystawy zwraca uwagę wystawców krajowych, że wspomniane wystawie mogą i powinni wziąć udział nie tylko hodowcy drzew owocowych, kwiatów i warzyw i wytwórcy przetworów owocowych i warzywnych, ale także wszyscy ci wytwórcy, których wyroby mają zastosowanie w sadownictwie, ogrodnictwie, lub też w przemysłcie sadowniczo-ogrodniczym. Na wystawie tej będą n. p. uwzględnione następujące przemysły: ciesielstwo, stolarstwo (drabniki ogrodowe, ciepłarnie, stoły i t. p.), tokarstwo, kłodziejstwo, bednarstwo, koszykarstwo, kowalstwo, ślusarstwo, białcharstwo, druciarstwo,

Żronika techn. i przem.

Wystawy ruchome ohażów przemysłu krajowego.

Wystawy ruchome, rozpowszechnione w Ameryce północnej, zostały zaprowadzone

Leon Nowosad

Absolwent c. k. Technologicznego muzeum przem. we Wiedniu.

Skład i pracownia obuwia
dla dam, mężczyzn i dzieci — specjalista obuwia dla nóg dołgotliwych i ulomnych. Całony dział naprawy obuwia
we Lwowie, Paśaż Mikolajaska.

nozownictwo, gancarstwo, powoźnictwo, sitarstwo, szczerłarstwo, każda bowiem z wymienionych gałęzi przemysłu wytwarza artykuły mające zastosowanie w ogrodnictwie.

Wystawa obejmuje także pasiecznictwo, a więc i wszystkie przedmioty przy pasiecznictwie potrzebne.

Zgłoszenia nadsyłać należy do biura Towarzystwa ogrodniczego w Krakowie ul. Gołębia 1. 18.

Rady powiatowe a przemysł fajerowy.

Do „Centralnego Związku gal. przemysłu fabrycznego” przystąpiły w charakterze członków wspierających — gwoli zaznaczenia solidarności i uznania względem działalności tej instytucji — Rady powiatowe w Borszczowie, Brodach, Buczaczu, Chrzanowie, Drohobyczu, Gorlicach, Horodence, Jasle, Lancucie, Lwowie, Mielcu, Rawie ruskiej, Rożyczycach, Stanisławowie, Tarnopolu, Złoczowie i Żółtkwi.

Wyrób alkoholu drzewnego.

W Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej wyrabiają alkohol z glukozy, przez sacharyzując celulozę drzewną.

Postępowanie jest następujące:

Drzewo rozdrobnione lub w trocinach daje się do zbiornika z blachy. Ziornik jest wewnątrz pokryty warstwą oliwki i daje się obracać około osi. — Podwójne ścianki zbiornika dozwolają ogrzać tęgą parą — drzewo nasycza się do połowy 3% roztworom kwasu siarkowego i ogrzewa się obracając naczynie, do temperatury 163°C i 7 kg. ciśnienia. Po osiągnięciu tej temperatury ogrzewa się dalej przez 1½ godz. Kwas siarkowy hydrolyzuje celulozę i zamienia ją na glukozę. — Nadmiar uchwodzi z parą.

Wynalazki i konkursy.

Postępy techniki panczerwowej.

W wydanej niedawno książce p. N. P. Mielnikowa „Nowe zagadnienia techniczne wojny” znajduje się artykuł, poświęcony sprawie panczerów i zatytułowany „Ochrona od kul”. Artykuł, oczywiście napisany przez specjalistę, pozwala wnioskować, że kwestya panczerów nie została jeszcze ostatecznie zatwierdzoną, a jednakoże grzebać ją byłoby jeszcze przedwczesnie.

Obecnie karabin bije na 3 do 4 wiorst i przebiją przy niedalkiej odległości 5 — 7 dwucalowych desek. Ciśnienie kul przy wylocie z lufy wynosi do 60 atmosfer na cm kwadratowy. Zdawałoby się, że przy podobnych warunkach zabezpieczenie przed kulą jest niemożliwym. Tymczasem kiedy niekiedy słychać o jakichś pancierzach zabezpieczających ludzi od kul.

Według wyżej wymienionej książki, panczer z waty pomysłu wiedeńskiego krawca, Dau, dotychczas jeszcze będący tajemnicą, dał nadzwyczaj pomyślne rezultaty. Doświadczenie wykazało, że zabezpiecza on nie tylko od białej broni, ale i kul rewolwerowych. Francuz Leroi zaproponował używanie panczerzy przygotowanych z waty prasowanej, obciążonej płótnem. Włoch Sandroglie przygotowywa panczerze, z blaszki aluminiowych, zaszytych także w płótno, 5—6 warstw blaszki grubości 3 milimetrów zabezpiecza nawet od kul karabinowych.

Najwięcej wrzawy narobił panczer Benedetti. Wytrzymuje on uderzenie broni białej,

a falista powierzchnia materiału, z którego panczer został przygotowany zabezpiecza w zupełności od kul karabinowych. Wyrabiają go, o ile się zdaje, z prasowanego jedwabiu. Kula, posiadająca ruch obrotowy koło swej osi, nawija na swej powierzchni kłęk jedwabiu, wielkości dużego orzecha, który powstrzymuje jej dalszy bieg. Ale i ten panczer nie znalazł praktycznego zastosowania. Dwa lata temu na wystawie we Lwowie zwrócił ogólną uwagę panczer pomysłu Żeglenia. Według Mielnikowa, panczer przygotowany został z materiału, zatrzymującego najniebezpieczniej pęd kuli, pomimo, że tkanina, prawdopodobnie jedwab, jest cienka i delikatna, a jednocześnie bardzo mocna.

Na tej samej lwowskiej wystawie znajdowało się kilka panczerów, pomysłu Żeglenia, umysłowiających rozmaite stadya ulepszenia. Materiał od swych panczerzy Żeglenia czerpał ze specjalnych szkół w Brukseli i Chicago, a doświadczenia swe wykonywał w arsenale wiedeńskim.

Ostatni model panczerza Żeglenia, obciążony z jednej strony koszulką stalową grubości 1 milimetra, wytrzymywał uderzenia kul najwięcej dalekoonych karabinów.

Pomimo wskazanych zalet, panczer Żeglenia nie odpowiada wszystkim wymaganiom techniki wojennej i pomyslowości ludzka dużo jeszcze może zdziałać na tem polu.

Najlepszy panczer, przygotowany według przepisu p. Mielnikowa, powinien się składać z warstwy gony, bawełny, blaszki aluminiowej, znowu bawełny, aluminium i t. d., razem pół cala grubości. Racjonalniej byłoby używać włókna zamiast bawełny, a ze stopów najlepszymi byłoby stal niklowa i kobaltowa. Absolutnie nieprzeniknięty panczer przy obecnie używanej broni i przy obecnym stanie techniki panczerwowej, ważyby 25—30 funtów.

Nawet obecnie możnaby zastosować z korzyścią zabezpieczające panczerze, podobne do stalowych osłon armatnich. Panczer taki mógłby być obsługiwany przez kilku ludzi, jeżeli panczer umieścić na kółkach. Urządzony w ten sposób panczer osłaniałby trzech strzelców. Waga wynosiłaby 4 — 5 pułów. Stojąc do podobnego urządzenia samochodu, możnaby otrzymać coś w rodzaju lądowych pancerników, o których fantazyując, wspominał już jeden z powieściopisarzy angielskich.

Pytania i odpowiedzi.

Pytania.

Pytanie 239.

Proszę o podanie fabryk tkackich w Galicyi i Śląsku, które wyrabiają nici liniane?

Pytanie 240.

Gdzie można nabyć ławki ze sztucznego marmuru?

Przemysł artystyczny.

Odobne wypalanie na drzewie.

Pyrografia, to wypalanie pisma lub rysunków na drzewie, za pomocą rozpalonego pręta żelaznego lub stalowego, za dotknięciem którego pozostają na drzewie ciemne lub brunatne ślady. Zależne od koloru białą rysunek płytko albo głębiej wypalony.

Dawnem czasy wykonywano wypalanie na drzewie, czyli *pyrografię*, w bardzo prosty sposób, dziś postępuje się inaczej przy tej czynności.

Narzędzia do tego potrzebne składają się z kilku grubszych i cieńszych prętów stalowych, rozmaicie spiliowanych, o końcach oprawionych w drewniane trzonki. Pręty owe rozpalają się nad lampą spirytusową, albo wprost w ogniu z węgla.

Zależnie od delikatności rysunku, pręty winny być cienkie lub grube, najważniejszą jednak przy nich rzeczą są końcówki należycie przyrządzone. Końce drutowych prętów do *pyrografii* używanych, nie powinny nigdy być ostre, gdyż nie byłyby w stanie utrzymać rozpalenia do czerwoności na dłuższą chwilę i „ostygłyby, nimby się ich użyło. Drugi przy końcu musi być na około 1 milimetra zagięty lub spiliowany, a dopiero można nim na drzewie kreski wypalać. Ponieważ druty owe bardzo szybko stygną, należy ich równocześnie na jednym płomieniu ze sześć mieć w pogotowie, gdyż jednym nawet przy największej wprawie nie można wypalić linii dłuższej nad 1 centymetr.

O wiele szybciej idzie robota, jeśli się użyje aparatu, składającego się ze szklanego naczynia, z dobrze przystającym kauczukowym zamknięciem i zaopatrzonego w prawym końcu dwiema zgłębionymi rurkami metalowymi. Jedną z owych metalowych rurek za pomocą gumowego węża łączy się z dwiema kauczukowymi baniarami (pilkami), podczas kiedy do drugiej rurki przyprawia się, także za pomocą gumowego węża, stalowy pręt rysunkowy. Pręt ten składa się z drugiej rurki metalowej oprawnej w drewniany trzonek do trzymania, przy którego końcu znajduje się gwint do zakręcania (podobnie jak przy ołówkach pigułaresowych) języka płatynowego, wewnątrz wyodrążonego. Jeśli napelnimy naczynie szklane benzyną, mocno zakurkujemy powyżej opisanem zamknięciem kauczukowym, połączymy wężami gumowymi naczynie z bankami (pilkami) gumowymi i prętem rysunkowym, rozpalimy nieco język platynowy nad lamką spirytusową i poczyniemy ciśnąć jedną z baniek gumowych, — wtedy zmuszamy łatwo się wylaniającą z benzyny, skutkiem szybkiego jej wyparowania, nagromadzoną gaz, do szukania sobie wyjścia przez drugą rurekę metalową, połączoną z prętem rysunkowym, wyodrążonym, z platynowym językiem, który skutkiem spalania się wychodzącego gazu pozostaje wciąż rozpalony. Jeśli się mniej ciśnie gumowe pilki (banie), wtedy i gaz mniej ostro wychodzi przez rurkę, a tensesam język rysunkowy otusza się mniej lub więcej, wedle życzenia.

zależnie od ciśnienia pitek gumowych, które tu oddają przysługę dmuchawek i równocześnie regulatorów gorąca w przecie rysunkowym. Benzyny zużywa się bardzo mało, a przy jakiegakolwiek ćwiczeniu się łatwo nabrać wprawy pracowania tym przyrządem, który śmiało zalecić można tym wszystkim, którzyby zechcieli zajmować się **pyrografia**.

Udanie się wypalania na drzewie zależy od rodzaju drzewa; nie każde bowiem się nadaje do wypalania. Najlepsze do tego są gatunki jaknajmniej porowate, a mięsę twarde lub ściśle, bez rocznych słojeń, gdyż w tym razie łatwo się o nie przetrzeć i trudno wypalać równo zagłębienia. Najlepsze jest do wypalania drzewo gruszkowe, jesionowe, a także jeśli jest równe topolowe; inne drzewo się nie nadaje.

Pyrografia wymaga zdolnej ręki, jeśli rysunek ma być od razu wypalony; gdy rysownik nie jest dość wprawnym, winien sobie wpród cały rysunek dokładnie naszkicować, a następnie ściśle trzymać się linii narysowanych.

Pyrografia nadaje się do ornamentyki przy meblach zwłaszcza do stylów ornamentyki kwiatów rozmaitego rodzaju; lecz należy ile możności unikać zbyt drobnych zgłębi i zawiłków, aby rysunek był łatwo pojęty i czysty.

Wypalanie daje się także malować farbami lazurowymi w akwareli, a następnie utrwalić przez polikur lub poćiągnięcia pokostem albo lakierem.

Meble z podobną wypalną ornamentyką wyrabiają obecnie w Wiedniu i w Francji. Znajdują one wielki pokup z powodu pięknego wyglądu.

U nas z **pyrografią** czyli wypalaniem na drzewie trudno się jeszcze spotkać, dlatego zalecenia godną jest rzeczą, aby nasi stolarze pomyśleli na tem i zastanowili się, gdyż przez to meble nasze idące niedługo i tak już w świat daleki, znalazłyby tem łatwiejszy zbył i pokup.

Stolarstwo jest bardzo wprawdzie pięknym zawodem, ale niezbyt donośnym. Dlatego należy baczyć w niem na wszelkie postępy i nie dać się wyprowadzić innym, gdyż przez to może ono się znacznie rozwinąć, i podnieść i skutkiem obszerniejszego zbytu wyrobu stać się zawodem korzystniejszym.

Sprawy zawodowe kobiet.

Dr. ZOFIA DASZYŃSKA-GOLIŃSKA.

Kobieta obywatelka.

Suną w przestworze dziejowym różnorodne epoki, narody i rządy, rozbrzmiewają odgłosy wojen, łamą tryumfy i jęki upadków, słychać miarowe tętno ewolucyjnej dziejowej, zmieniają się czasy i ludzie, ale na tem ruchomem tle od najdawniejszych czasów zarysowują się zawsze postacie ludzi oddanych przedewszystkiem sprawie publicznej, stawiających ją na czele swego życiowego programu, prawdziwych obywateli i obywatelki.

O różnicę płci tu nie chodzi: istotę obywatelskiej działalności i duszy narodowi oddanej stanowią pierwiastki, stojące poza właściwościami zmieniającej i ułomnej natury fizycznej.

Czy jednak kobieta posiada je w duszy swej? Czy może się oddać sprawom ogółu, które stawiałyby ją w przednich szeregach narodowej strażnicy? Czy emancypacyjna walka, której rozmaite okresy i postaci przeżył przed okiem naszym w postaci wypowiedzianych z tego miejsca pogadek, walka niezbędna, szesnastennią wyzwajającą przeszłość dążeniami, ale prowadzona w imię interesów pewnego tylko odłamu społeczeństwa, interesów własnych nie pochłania nadmiernie sił, nie anektuje całkowicie osobistości? Czy dążenia do niezależnego bytu i równego wykształcenia tak ciężkie i trudne dla kobiety dadzą się pogodzić ze stanowiskiem obywatelki?

Wśród kobiet dzisiejszych tak mało dążeń i uczuć obywatelskich, tak zupełny ich zanik u tych nawet, które zdobyły wykształcenie fachowe i samodzielność materialną, a zatem pod pewnym względem osiągnęły ideał emancypacji, że usprawiedliwia to prośbę o powzięcie ogółu Kobieta staje wobec dzisiejszych warunków bytu i żąda dla siebie przedewszystkiem plac pracy i zarobku, daży do nich za wszelką cenę, kierowana koniecznością, głodem ciała i duszy.

Zatraca się idealne pierwiastki duszy, które pozwalały kobiecie stać na strzygłoności i honoru mężczyzny, wtedy gdy była tylko wierną jego współpracowniczką i pomocnicą. Nic też dziwnego, że ogół odczuwając ową konieczność, wciągając kobiety, strażniczek dawnych ideałów w wir interesów, w kolo walki o byt, nie ufa, iż będzie lepiej w tem nowem stadium kobiecej kwestyi. Ogół czeka, co nowego do skarbcza ogólnych zdobyczy i uczuć społecznych dorzuci ta współpracowniczka samodzielnia, czy potrafi rozniecić znicze podniośleń pragnień i uczuć, czy będzie umiała stopić dążenia osobiste i żądania płci swojej we wspólnem braterstwie, czy wynikną z nich nowe wartości społeczno-narodowe i przyspieszą pochód jego na drodze postępu?

Wiemy jednak, że okres współczesny, to stan przejściowy. Istotą obywatelskich czyniń jest wysokie poczucie obowiązków i sumienne ich spełnianie, ale obowiązki społeczne i narodowe wykonywać ten tylko może, kto posiada odpowiednie prawa. W tej dziedzinie najobszerniejszej, obejmującej wszystko, co treści życia narodowego stanowią, prawa i obowiązki ściśle są ze sobą związane. Na mocy spełnianych obowiązków przybywają muszą prawa, a prawa otrzymane pobudzają do podjęcia obowiązków. Kobiety, domagające się praw dla płci swojej, same znaczną część obowiązków obywatelskich ponoszą i torują drogę innym, które służbę obywatelską pełnić pragną.

(Ciąg dalszy nastąpi.)

Głosy z kraju.

Do P. T. Panów Przemysłowców.

Nadchodzi sezon zimowy — a z nim zapotrzebowanie znacznej ilości artykułów konfekcyjnych wytwarzanych już w naszym kraju, a przewyższających czystokroć jakością podobne wytwory zagraniczne.

Konsument mieszkający w mniejszych miastach nie mogą zwyczajną na miejscu dostaw towarów tej kategorii, bądźto dlatego, że takich towarów w danem mieście się nie wytwarza — bądź też z tej przyczyny, że wykończeniem nie odpowiadają bardziej wybrednym wymaganiom.

Dlatego też wiele osób wyjeżdża o tej porze do większych miast po zakupy i wpada w ręce handlarzy obcą tandetą.

Stąd i ubytok dla naszych solidnych firm, które mogłyby i powinny w obec rozwijającego obecnie ruchu, rozszerzać znacznie pole zbytu.

Ażeby ułatwić obustronne zetknięcie i zapoznanie się, a zmniejszyć nieprodukcyjne wydatki na podróże konsumentów, postanowił Zarząd Bazaru wyrobów krajowych Towarzystwa „O własnych siłach” w Górlach — urządzić we własnym lokalu osmiorniodniową wystawę artykułów konfekcyjnej męskiej, damskiej i dziecięcej, połączoną z wysprzedażą tychże.

Będzie to z jednej strony wcale nie kosztowną reklamą dla wytwórców, a zarazem chętną dla odbiorców na przyszłość.

Wystawa ma trwać od 3. do 11. października b. r.

Przesyłki należy adresować „Bazar wyrobów krajowych w Górlach”.

Fabryki sukna uprasza się o nadesłanie próbek.

Zarząd Bazaru wyrobów krajowych „O własnych siłach” w Górlach.

Korespondencyj Redakcyi.

WPan Sołtys Ferdyndan w Samborze. Posada maszynisty przy jednogodzinnym taktunku jest do objęcia u WP. Wiktora Rothkaha w Wiszence pod Lwowem. Plac miesięczna 130 K. Należy się wprost tam zgłaszać.

WP. I. Sędził w Krakowie. Ogłoszenie WPana dany w 1-ymzym numerze październikowym „Przemysłowca” — pismo nasze stało wysłać będziemy.

WPan I. P. Górski w Sanoku. W odnośnej sprawie proszę się udać do księgarni Rocha Stascha w Kolonii.

WP. Zwoliński w Krakowie. Żądany adres brzmi: WPan Roch Stasch w Kolonii — Księgarnia. **WP. Fiałkowski w Nowym Sączu.** Pańska firma podaliśmy do odnośnego Zarządu.

WPan Głowiński w Hrubcu górnym. Donieśliśmy interesowanej osobie, która wprost porozumi się z WPanem.

WPan Janicki w Ostrowie. Napisałmy, interesowana firma zgłosi się wprost do WPana.

WPan Preyer w Łowiczu. Odnośny wyznalek wydrukujemy w październiku w numerze, który wydamy w zwiększonym nakładzie. To będzie właśnie korzystne dla zainteresowania szerokiego grona osób.

WPan Inz. Uderński w Reskowie. Dziękujemy za służną uwagę, do której zastępujemy się w przyszłości.

WPan Stachowski w Brzeżanach. Odnieśliśmy się w Pańskiej sprawie z zapytaniem — odpowiedź damy.

WPan Górski w Sanoku. Żądane numerą jak również prospekty wysłamy Dziękujemy za pamięć.

WPan B. Pelczarski w Drużbicyzu. Proszę zgłosić się do WP. Rocha Stascha w Kolonii. — Księgarnia.

WPan S. Szażężyński w Solotwinie. Żądany adres brzmi: Roch Stasch — Kolonia. — Księgarnia.

WPan Brusenstern w Miemlewie. Upraszamy zwrócić się do firmy: Bracia Gorniacy w Przemysłu u Dobroszka. — Zakład ślusarsko-mechaniczny.

Rozmaitości.

Największy magazyn na świecie.

Jan Wannamaker w Nowym Yorku, niedługo generalny pocztmistrz Stanów Zjednoczonych, otwiera z dniem 1. października nowy magazyn, ponieważ dotychczasowy gmach okazał się zbyt małym, pomimo iż obejmuje przestrzeń między czterema ulicami.

Nowy gmach stanie na terenie obejmującym 314.000 metrów kw. (60 morgów), będzie miał 14 piąter, a kosztą wyniosła z górą 3 miliony dolarów (około 8 milionów rubli) Konstrukcja żelazna ma ważyć 14.000 ton. Główną atrakcją będzie sala muzyczna o przestrzeni 5,290 metrów, wysokości 15 metrów. Siegać ona będzie od 3-go do 5-go piętra, z 1.550 fotelami, sceną, garderobami i t.p.

Naturalnie magazyn będzie sprzedawał wszystko.

Alkoholizm.

W studjum dr. Z. D. Golińskiej pt. „Alkoholizm jako objaw choroby społecznej”, znajdujemy następujące dane statystyczne.

„Obliczone wydatki na napoje alkoholowe w Wielkiej Brytanii w latach 60-ych na 1,125,905,500 rubli, w roku 1892 wzrasta on jeszcze o 50 milionów.

W krajach polskich bardzo niedokładne obliczenie podaje 100 milionów.

W Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej wydano w 1880 r. w milionach dolarów (dolar świeży można 2 ruble).

Na wszelkie środki spożywcze 963 miliony

Na chleb i zboże 302

Na napoje alkoholowe 803

W Kanadzie przy obliczeniach nader dokładnych, otrzymano podobny stosunek, a mianowicie:

Na trunki gorące wydano w milionach dolarów 327.

Za chleb i zboża wydano w mil. dol. 21.

Na szkoły wydano w mil. dol. 8.

Na kościoły i duchownych wydano w mil. dol. 8.

Te cyfry, którym podobnych dostarczyć można ze wszystkich krajów europejskich, są prawdziwym wstydem dla ludzkości.

Za stosunek nader ponęsny uważać trzeba cyfry spożywa w Szwajcji, gdzie na chleb wydaje społeczeństwo dwa razy więcej niż na alkohol.

OGŁOSZENIA

W jednym z zakładów górniczych na Śląsku austriackim jest do objęcia posada inżyniera budowy maszyn. Wymagane kwalifikacje — ukończony wydział budowy maszyn, praktyka w warsztatach lub biurze konstrukcyjnym oraz znajomość języka niemieckiego. Oferują względnie do praktyki od 1800 do 3000 zł. „Blizsza wiadomość w administracji”, „Przemysłowiec”.

Objęcie.

Dla domu więziennego tut. c. k. Sądu krajowego potrzeba będzie w roku 1905 około 250 metrycznych centrarów długiej słony żytnej do wyszczenia sienneńków arezantekich.

Oferły na ową dostawę zapoatrzone stemplem na 1 k należy wnosić do Prezydium c. k. Sądu krajowego w Krakowie najdalej do końca października 1904.

Z Prezydium c. k. Sądu krajowego.

Kraków, dnia 15. września 1904.

MAGAZYN
- towarów optycznych i fizykalnych -
zalożony w Lwowie w r. 1868

pod firmą

A. KOTKOWSKIEGO

przy ul. Kopernika 3. — obok apt.
P. Mikolascha.

poleca Szan. P.T. Publiczności wszelkie towary optyczne i fizykalne pierwszej jakości z fabryk francuskich i angielskich, po cenach umiarkowanych, a mianowicie: Okularów, Gwinkierów, Louzelek damskich, Biskoli teatralnych, Barometrów, Termometrów do rozmaitego użytku. — Zamówienia z drowskiego uskutecznią się odtworzą postać. — Przyjmują również urządzenia dzwonek elektryczny. i naprawy tychże.

W każdej miejscowości

119 pragniemy oddać zastępstwo 51

- bardzo korzystne -

osobie godnej zaufania. Przedmiotem bardzo po-
kupny w każdym domu sprzedajny. Nie po-
trebna praktyki ani znajomości szeregowych
ni kapitału. Wiadomości bliższych każdemu
udzielamy bezpłatnie.

Adres: „Zastępstwo”, Adm. „Przemysłowiec.”

Już został przeprowadzony
BAZAR KRAJOWY

42 Kraj. Związku przem. 25
z ulicy Trzeciego Maja do

Hotelu George'a

i poleca

świeżo sprowadzone wyroby przemysłu
krajowego laskawym względem Szan.
P. T. Publiczności.

Ceny znacznie obniżone.

Papierajny przemysł krajowy! 66

Pracownia powozów i wózków
BOCHENSKIEGO 37

w NOWYM SĄCZU

postulkuje 52

złotego kowala i stelmacha powozowego na
stałe miejsce. Kuśnię wydzierżawiajmostrzy kowalickiemu.

Figi smyrneńskie 45

najprzedniejszej jakości (Loucoum) w paczkach 5 kg.
wysyła franco (bez cta) w obrębie monarchii austro-
węgierskiej

Za pobraniem pocztowym 10 kor. 40 hal

Dom handlowy M. T. Ginde
w Smyrnie (Mała Azja)

Zamówienia z dokładnym adresem (także po polsku)
na kartach pocztowych (opłata 10 h.) 54

Angielskie Akcyjne Towarzystwo

„GUNARD“ W LIWERPOLU

przewozi

najtaniej i nawięgodniej podręczny i towary z Tryjestu do Nowego Sorku.

Najbliższe parowca odchodzi z Tryjestu:

Ultonia . . . . . Wrzes. 3	Ultonia . . . . . Paźdź. 15	Ultonia . . . . . Listop. 13
Slawonia . . . . . „ 27	„ „ „ 20	„ „ „ 27
Pannonia . . . . . Paźdź. 1	Pannonia . . . . . Listop. 12	Pannonia . . . . . Grudź. 10
Ultonia . . . . . „ 15	„ „ „ 12	„ „ „ 24
„ „ „ 27	„ „ „ 15	„ „ „ 27

Zastępstwo dla Galicji z Wielkim Księstwem Bukowieckim:

Józef Eile, Lwów, ulica Brajerowska l. 6.

Księgarnia **Rychlińskiego i Wegnera** (w Łodzi)

poleca

„ŁÓDZ SPÓŁCZESNA”

prace STEFANA GORSKIEGO (Michała Natęcza).

Książka daje całokształt obrazu stosunków społeczno-ekonomicznych stolicy
przemysłu polskiego.

TREŚĆ: Wstęp. — I. Miasto. — II. Społeczeństwo Łódzkie. — III. Zręcz. towarywalec. — IV. Etyka, moralność, odwiate i szkolnictwo. — V. Nauka, literatura i sztuka. — VI. Filantropia i towarzystwo społeczne. — VII. Przemysł i handel. — VIII. Fabryki. — IX. Towarzystwa spółdzielcze. — X. Higiena i zdrowotność. — XI. Rodzina miast (Zięzierz i Balyanice).

Form. 16-ka, str. 177 + IV. — Do nabycia we wszystkich księgarniach. — Cena Rb. 1 kop. 20 (3 K)

**Dla wprowadzenia wyrobów przemysłowych Królestwa
w handel galicyjski**

przyjmuje zdoły zastępcą handlowy, abnajoimiony z stosunkami miejscowymi, zastępstwo firm w Królestwie,
mogących konkurować z importem Galicji.

Zgłoszenia przyjmuje Administracja Przemysłowca pod L. M.

Sokolnicki & Wiśniewski

BIURO ELEKTROTECHNICZNE

Al. Akademicka 18.

ŁWÓW.

Telefon Nr. 665. Adres dla depesz: Grom, Lwów.

Pierwsze większe krajowe przedsiębiorstwo robót elektrotechnicznych.

W roku 1903 zainstalowano we Lwowie przeszło 2500 lamp żarowych.

Projekty, porady techniczne i kosztorysy bezpłatnie.

Hasło nauczycielskie

Miesięcznik poświęcony sprawom nauczycielskim

ORGAN KRAJ. OGNIŚCIA NAUCZYCIELSKIEGO. WYŚZĘDŁ Nr. z 1. SIERPNIA 1904.

Treść zawiera: Od Redakcji. — Ku prośbom celom. — Do światła, prawdy i chleba (po rękach). — M. Buzdowski: Nowa era w nauczycielstwie. — Znaczenie kraj. Ogniska Naucz. — O własnych siłach. — Edmund Libański: Szkoła a życie współczesne. — Drzewa krajowe i użytkowanie ich w przemysle. — Odezwia Dyrektora kraj. Ogniska naucz. — Wychodźstwo za morze. — Handel krajowy. — Kronika. — Inwazy. — Fejleton: Wśród miłoków, napisała Eleonora W.

Prenumerata kwartalna wynosi 1 koronę. Redakcja ul. Akademicka l. 23.

Przegląd Techniczny

TYGODNIK POŚWIĘCONY SPRAWOM TECHNIKI I PRZEMYSŁU

Adres Redakcji i Administracji:

Warszawa, Krakowskie przedmieście Nr. 64

PRZEDPŁATA:

W Warszawie: rocznie 10 rub., półrocz. 5 rub., kwartalnie 2 50 rub.; za przesyłką rocz. 12—, półrocz. 6—, kwart. 3— Numer pojedynczy 30 kop.

CENA OGŁOSZEN:

Jednonorowo za całą stronę 13, za pół str. 4—, za ćwierć str. 4—, za jedną okładkę 2 50, za jedną szesnastą 1 50 rub. — Przy 5-6-10-20-50-norowym ogłoszeniu odpowiadają 10, 15, 20, 25, 30%. — Gazet wolna pierwszorzędnej abonaci okładki lirowy się za całą stroną, bez ustępów.

„Przyroda”

piśmo tygodniowe, lustrowane, poświęcone uprzedmiotom wiedzy przyrodniczej z szerokim uwzględnieniem geografii.

Administracja „Przyrody” w księgarni Naukowej, Warszawa, Krucza 44. — Przedpłatę przyjmują wszystkie księgarnie. — Roczelnik 1 rub. 50 kop.

„MIESZCZANIN”

piśmo krytyczne, poświęcone obronie interesów mieszczanok miast i miasteczek w Galicji, wychodzi rok 5-ty w Nowym Sączu. — Wszystkie korespondencje, dotyczące zakładowej gospodarki gminnej i powiatowej oraz niemające wszelkiego rodzaju nadzicia i bezprawia, znajdują umieszczenie w tym niezależnym organizmie. Od inteligentnego mieszczaństwa zależy zdrowienie opłakanych stosunków w naszych miastach. — Prenumerata kwartalna 2 kor., — Numera okazowe bezpłatnie.

„CSEMİK POLSKI”

Czasopismo poświęcone wszystkim gałęziom chemii teoretycznej i stosowanej.

Wychodzi co tydzień w Warszawie.

Prenumerata wraz z przesyłką pocztową wynosi: rb. 10 rocznie, rb. 5 pół r. rb. 2 kop. 50 kwartalnie.

Adres Redakcji: Warszawa, Marszałkowska 118.

KRYTYKA

MIESIĘCZNIK poświęcony sprawom społecznym, nauce i sztuce. — Wychodzi rok VI.

„KRYTYKA” jest jednym z najlepszych miesięczników literacko naukowych, jakie wychodzi w Galicji. Stojąc na stanowisku narodowców, pielęgnuje ideały ogólnoludzkie i nawołuje do radykalnych reform polityczno-społecznych. Życie jednostkowe i zbiorowe pragnie opierać na głębokiej podstawie kultury starożytnej i chrześcijańskiej — zaznajamia więc ogół z najnowszymi prądami na tych polach i z szczególną uwagą śledzi kroki nowe, tak zwanej modernistycznej literatury i sztuki polskiej.

W roku 1901—1903 drukował w „KRYTYCE” prace swoje dr. T. Askanazy, prof. J. Bańkowski, dr. C. Courty, prof. Od Dajwid, Kaz. Bajkowski, Jerzy Brancz, Leo Bolmont, dr. H. Bięgołowski, Br. Bięgołowski, prof. Piotr Chmielowski, A. Cholewicki, A. Cybulski, G. Danilowski, dr. Z. Daszyński-Golitski, Ignacy Daszyński, D-mo, D. Emar, W. Feldman, J. Filipowicz, prof. dr. L. Gumpłowicz, dr. Wł. Gumpłowicz, dr. K. Goryski, S. Haeker, Wł. Jarosz, Z. Kawecki, Marya Konopnicka, Jan Kasprzowicz, dr. W. M. Kozłowski, Ludwik Kulewski, L. Krzywicki, Tad. Konarski, dr. Kazimierz Kolbe-Krzysz, dr. A. Korbis, Edm. Libański, E. Leszczyński, Jan Lorentowicz, Adam Łada, Tad. Męciński, F. Mirandola, dr. J. W. Marchlewski, M. Maczulski, A. Niemcewicz, J. Piatrzycki, Wł. Perzyski, St. Rosowsky, dr. Jan Rouszkowski, I. Ruff, Wł. St. Reywint, dr. S. Rundstein, W. Reger, Sewer, J. Stein, Leop. Staff, T. Sobolewski, D. Siwicki, L. Szczepański, M. Szulciewicz, Kazimierz Tetmajer, J. Teoner, dr. Teicher, dr. C. Tyrowski, Tad. Ulanowski, St. Witaszko, Stanisł. Wypiółowski, dr. Wł. Witaszko, dr. L. Winiarski, G. Zapolski, M. Zaruski, H. Zbierczowski, dr. J. Żeliński, Stefan Żeromski, K. Zawistowski, dr. Jerzy Żulawski.

Zwracamy uwagę, że „Krytyka” od stycznia 1903 roku w „Przeglądzie Miesiącym” szeroko obiera teren filozoficzny, społeczny, teologiczny, historyczny, artystyczny, sztuk plastycznych etc. z pod pióra specjalistów, zaś w „Przeglądzie prasny” zaznajamia z najważniejszymi głosami prasy polskiej, niemieckiej, francuskiej i słowiańskiej.

PRENUMERATA „KRYTYKI” wynosi rocznie 12 kor., 12 marek, 14 franc., kwart. 3 kor., 3 m., 3 50 fr.

Adres redakcji i administracji:

Kraków, ulica Wzrostkińska liczbą 7.

Przegląd Górniczo-Hutniczy.

Czasopismo poświęcone sprawom przemysłu górniczego hutniczego i żelaznicom uwzględnieniem przemysłu górniczego i hutniczego w Królestwie Polskim

Wychodzi 1 i 15. każdego miesiąca. Przedpłata z przesyłką pocztową rocznie rub. 12, półrocznie rub. 6, kwartalnie rub. 3.

Adres Redakcji: Dąbrawa (gubernia Piotrkowska) Wydawca Stanisław Ciechanowski, Redaktor Mieczysław Grabiński.

„KSIĄŻKA”

Miesięcznik poświęcony krytyce i bibliografii polskiej pod kierunkiem literackim ADAMA NAHRBURGA. (Cena roczna rb. 2.)

Czasopiśmie specjalne podają oceny krytyczne książek tylko w zakresie specjalności swojej, czynniki ogólne zamierzają omówić dzieł tylko przynajmniej, bez uszczerbku i możności systematycznego wycofania. „Książka” jest jednym organem polskim poświęconym poświęconym systematyzacji krytyce opiniiwa bieżącego, zapoznać się ze wszystkim, co go z jakikolwiek względów zajmują zjawiska. „Książka” jest nieodpłatny. Próbną numeru otrzymać można w każdej katedrze oraz u wydawców katedry E. WENDE i Siles w Warszawie Krakowska Przem. 16

Prawda

TYGODNIK POLITYCZNO-SPOŁECZNY I LITERACKI programem swoim obejmuje

wszystkie dziedziny życia, wiedzy, literatury i sztuki. Redakcja przy współdziałaniu licznego grona zharmonizowanych z nią współpracowników, stara się ten program wypełnić artykułami i utworami, których poważna treść łączy się z wytworną formą. Zadaniem jej dawać czytelnikom: ściąg i tylko od wymagań prawdy zależną wiedzę, czyste i od wszelkiej sofistyki praktycznej wolne zasady moralne; gorącą dążnością o szczęście społeczeństwa natchnione pobudki do czynów i drogowskazy dążeń, dzieła sztuki odbliśnięciem piękna promienne, krytycznym bezstronnym, miłośniczą szczerą i ogarniającą wszystko, co w życiu pracy, ideałach i tradycjach narodu i ludzkości jest kochania godnym. — Przy końcu każdego kwartału do numeru dołącza się dodatek bezpłatny szcziro-arkuszowy, a po ukończeniu obecnie wychodzący „Filozofii pieniądza” J. Simmela zaczyniem w dodatku drugi innej pracy J. P. Baldwinia „Życie społeczne i moralne”. — Cena prenumeraty „Prawdy” kwartalnie w Warszawie, rb. 2, z przesyłką pocztową rb. 2 kop. 50.

Adres: Warszawa, ul. Sałowa Nr. 14.

„Wiedza, to polega”.

NUMERA OKAZOWE GRATIS I FRANCO.

Jeżynie ianie, powołuje piśmo naukowe Biblioteka Samokształcenia (Naukowa).

Zamieszcza artykuły naukowe ze wszystkich gałęzi wiedzy i nauki w tejnej części; w drugiej książkowej; dzieła i studia obszerniejsze, tworzące z czasem prawdziwą odozbę biblioteki drugiego inteligentnego osobnika.

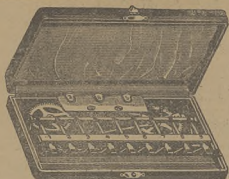
Treść nr. 16 z 15 sierpnia 1904. „O różnych rodzajach promieni” przez H. Montona (Dok.) — Włodzimierz Spasowicz (Kariki z dziejów naszej krytyki literackiej) W. F. e d m a n a — „Ze świata techniki i przyrody” przez Inż. Edmunda Libańskiego — „Ruch współdzielczy” według książki Karola Gid'e'a, opracował Walszycki Szukiewicz — „Pojęcie i teoria chemii” (dojczy ciąg) przez Dra Ludwika Brunera.

Biblioteka wychodzi dwa razy na miesiąc obejmując 6 arkuszy drugo wielkiego formatu (96 stron) każdy numer.

Warunki prenumeraty na prowincji: Kwartalnie 2 rb. Półrocznie 4 rb. Rocznie 8 rb. Redaktor St. Kubarski. Warszawa. Nowy świat 37. Prenumerata kwartalna 2 ruble. W Galicji: Lwów, Księgarnia narodowa, Akademia 8. cena we Lwowie rocznie 18 K, półrocznie 9 K, kwartalnie 4 K 50 h. Z przesyłką 21 K rocznie — kwartalnie 5 K 25 t.

Numera okazowe gratis.

„Adix“

najlepsza, najmniejsza, najprostsza i najtańsza maszyna do dodawania.

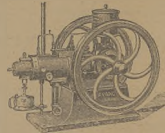
Maszyna ta „Adix“ skonstruowana, aby umożliwić każdemu nabycie za niską cenę maszyny do dodawania, którą by mu odjęta nużąca i denerwująca praca dodawania. Zapomocą maszyny „Adix“ może każde dziecko, które zna liczy od 1-9, natychmiast dodawać najdłuższe kolumny cyfr zupełnie bez błędów i to bez względu na to, czy kolumny te składają się z 1, 2, 3, 4, 5, lub więcej miejsc, do czego używać się musi rzymskich, złażanych i drogiej urzędników. „Adix“ maszyna waży razem z ozdobnym etui około 250 gr., jest 15 cm. długa, 8 cm. szeroka, i 2 cm. wysoka, z łatwością więc można ją nosić w kieszeni. Cały mechanizm jest otwarty i dostępny dla oka.

Cena maszyny koron 20.

Wysyłać za pobraniem albo za poprzednim nadesłaniem gotówki. Za doskonałe funkcjonowanie maszyny „Adix“ przynajmniej całoroczną pełną gwarancję i obowiązującą się maszynę przyjąć napowrót, jeżeli temu prospektowi nie odpowie.

J. Kuhn, Agencja handlowa, Lwów, ul. Królowej Jadwigi 19.

Najtańsza siła motoryczna
58 **50% oszczędności.**
30
Oryginalne szwedzkie
Motory i lokomobile
„AVANCE“

pedzone benzyną, naftą, spirytusem lub surową ropą dostarczają

Chylewski, Kruby i Ska

Biuro techniczne i Zakład instalacyjny
Adr. tel.: Chylewski, Lwów. 65
Lwów, ul. Kopernika l. 15 a.

64

Specjalny skład

LINOLEUM i CERAT

Lwów, ul. Sykulska l. 2.

Pełna wyrobki LINOLEUM (korkowe) jako to. Chedniki do biur i peki jadalnych, dywany pod stoly, przedzielniki przed umywalnie, Obrusy na stoly. Pasy (tischleifery) na stoly, Konsole, Kredensy i tp. Ceraty na stoly kuchenne, na obie strony do użycia.

SPECYALNOŚCI: Na ceratale ręcznie malowane pasy (terwely podłuzne), tabliczki na tapecie i szafki, szczołkarki i t. p. Wykładanie ciałych przeszlaci gładkiem linoleum lub desienliwom.

SPECYALNY CENNIK NA ŻĄDANIE.

33

Dla amatorów fotografii!

Do nabycia tańco

Stereoskopowy znakomity
Aparat fotograficzny - -
Steinheila

magazynowo na 12 klisz 9/18
z matówką i kasełką, ze statywem
Inb bez.

Blizsza wiadomość w Admin. Przemysłowca.

Poszukują się spółnika z kapitałem 40 do 50.000 koron do założenia wleżącej fabryki w kraju dla artykułów mających wielkie pola zbytu i bardzo rentujących się. Blizsza wiadomość w Redakcyi „Przemysłowca“.

100 **Patenty** 46

Patenty

na wynalazki wyjednywa
inż. St. Dzbański
Wiedeń, Lindengasse Nr. 2.
Międzynarodowe biuro patentowe. 65

Inż. A. Elliot i chemik Dr. M. Eilientfeld
54 **Biuro patentowe** 30

Berlin NW6 — Marienstrasse 28.
Patenty na wszystkie kraje i ochrony wzorów wyrabia się jak najszybciej. 81

Garwolińska, Tabińska i Bobrowska w Jaremczu

wyroby półcoszarskie, guńki, serdaki tylko ze sukna krajowego.

Zamówienia przynajmniej: **Tabińska. Lwów, Piekarska 44.**

Każdy może osiągnąć dochody wysokie jako zastępcą mojej

Warunki nadzwyczajne korzystne. (Także jako zajęcie poboczne). Szczegóły bezpłatnie. **Oron Thoma, Stuttgart, Reinsburgstr. 61.**

70 **MASARNIA** 32

Franciszka Ichniowskiego
WE LWOWIE

ul. Bałowego l. 4 obok W-go Sulezkiego

poleca

Szynki

uznane ogólnie za najlepsze w smaku

oraz

wszelkie inne wędliny

nierównanej dobroci 85

również wielki zapas smalcu i słoniny.

Poszukuje kilkanaście majątków (także leśnych do wyrobów) dla swoich klientów we wschodniej i chodniej Galicyi i na Bukowinie z gorzelniami i bez od 100.000 koron do kilka milionów koron. Dzierżawy z gorzelniami i bez blisko kolei poszukuje się. Oferty z opisem i oceną należy przysyłać pod „Korzystne kupno“ do administracyi „Przemysłowca“.

Hygieniczne tuki „Primus“

z wata preparowaną chem. „Optimus“, usuwającą istotnie nikotynę z dymu tytoniowego, co odnośnie badania chemicznie stwierdzily, wyrabiane z oryginalnej bibulki francuskiej „ABADIE“ i egipskiej są ostatnim wyrazem wysilku na polu higieny palenia. **Do nabycia w fabryce tutek „PRIMUS“ Lwów, ul. Mickiewicza 2. 50**

Do nabycia rzeźbiony i malowany wachlarz oryginalny japoński, z kości słoniowej.
Wiadomość w redakcyi „Przemysłowca“.

Patenty

24 **na wynalazki wyjednywa** 15
inż. Kazimierz Ossowski

Biuro patentowe:

BERLIN, Postdammerstrasse 3. 66
PETERSBURG, Wozniesienskiej prosp. 3.

OLÓWKI KRAJOWE

Dostać można

wszędzie.

Towarzystwa akcyjnego **St. Majewski i Syn**

Główne zastępstwo na Galicyę w krajowym Związku Przemysłowym: Lwów, Chorążyczna 17.

Do nabycia we wszystkich księgarniach i w Administracji „Przemysłowca”

„PERPETUUM MOBILE”

Popularny opis pomysłów, nader zajmujących jednakowoż bezskutecznych konstrukcji wynalazczych na „wieczyste ruchadlo” — 21 ryćcin w tekście.

Napisał: EDMUND LIBAŃSKI.

ROZDZIAŁ I. Misteryum przyrody. — Egipt, Arabia, średniowieczna Europa — czarna i biała magia — astrologia i alchemia — kamień filozoficzny, tynktura złota — eliksir życia — pożądanie złota — wspólne stowarzyszenie alchemików — *Strindberg i Sar Peladan* — mistrz mistrzów — wiarowanie światów i ruch wieczny — najdawniejsze idee o *Perpetuum mobile*.ROZDZIAŁ II. Na dworze Augusta II. — Orphyrus i tajemnicze kolo. — *Perpetuum mobile* — orzeczenie komisji — zadziwiająca próba. — Maritz Worcester. — Bakon. — Biskup John Wilkins i jego dzieło — prawo zachowania energii — nagroda skademii francuskiej — 50.000 franków za *Perpetuum mobile*. — Zasada entropii — tajemniczy płyn.ROZDZIAŁ III. *Perpetuum mobile* Sir Williama Congreue — kula wodna — złudzenia cząstkami — ruch niestacyjny przy pomocy dźwigni — gonitwa za perpetuum mobile — żywość w pogoni za złudzeniem — biografia wynalazcy — *perpetuum mobile* i Edison — złoże wystawy paryskiej w r. 1900. ROZDZIAŁ IV. Nicco o wynalazkach i wynalazcach. — Przypadek, praca i geniusz. — Łatwa odkrycia. — Galvani i Newton. — *Perpetuum mobile* z miedzem. — Pomysł elektromagnetyczny Hickena. — Induktor o niestannem działaniu. — Nieuleczalne złudzenie. — Diogenitetu perpetuum mobile. — Recepta na wynalazek.ROZDZIAŁ V. Wiecznie działająca sprężyna. — Wahadlo magnetyczne. — Ruchadlo F. G. Wood warda. — Horacy Wickham i jego machina Perpetuum motion. — Wieczyste ruchadlo Kinleya. — Ferguson i zagadka jego kula. — Ruchy wieczyste. — Krajenia molekuluw. — Materya promienista. — Istotne *Perpetuum mobile*.

Cena 1 korona.

Inżynier lat 29 — pięć lat praktyki przy budowach — dobre świadectwa szuka stosownej posady. Wiadomość w Administracji „Przemysłowca” dla 175.

L. 27561/904.

Ogłoszenie licytacji.

Zarząd miejskiego Zakładu wodociągowego we Lwowie rozpisuje mniejszej licytacji ofertową na dostawę węgla kamiennego na rok 1905, względnie pierwsze miesiące 1906, a mianowicie:

- 1) 140 wagonów węgla kamiennego dla stacji pomp wodociągowych w Woli Dobrostańskiej z dostawą węgla kolej. Gródek.
- 2) 50 wagonów węgla kamiennego dla stacji pomp wodociągowych we Lwowie, loco zakład maszynowy przy ul. Zielonej we Lwowie.

- 3) 100 wagonów węgla kamiennego dla zakładu maszynowego rzeźni miejskiej we Lwowie loco stacja kolejowa „Lwów, rzeźnia miejska”.

Warunki licytacyjne można otrzymać w miejskim Zakładzie wodociągowym. Otwarcie ofert dnia 25. września 1904 o godz. 12. w południe w III. Departamencie Magistratu.

Aleksandrowicz

dyrektor m. zakładu wodociągowego.

Wzdolniony technik posiada doświadczenie w biurze technicznym, handlowem lub przemysłowym. Wiadomość pod S. N. w Redakcji „Przemysłowca”.

Specjalista w zawodzie ceglarskim wyrabia wszelkiego rodzaju cegły ręczne i maszynowe puste i pełne, karnisy, gzymsy, łódków, kominówki, dachówki prasowane, dregi i cegły ogniotrwałe. Może podjąć się budowy cegieł; parowych i pieców pierścieniowych. Poszukuje posady zarządcy ceglarskiego. Oferty pod „A. K.” przyjmuje Redakcja „Przemysłowca”.

98 HALA - - - 46
AUKCYJNA
 najtańsze źródło zakupna
 PODEJMUJE SIĘ SPRZEDAŻY
 WSZELKICH PRZEDMIOTÓW.
 WAŻNE DLA ZMIENIAJĄCYCH
 POBYT — W KONKURSACH
 LIKWIDACYACH - - - - - 63
 LWÓW. — PASAŻ MIKOLASZA.

Fabryka kamienia sztucznego i dachówek

Stow. zarej. z ograniczoną poręką

WE LWOWIE

27 poleca 14

z gliny:

dachówki najłżejsze z gliny odmulonej, dregy, cegły do sklepień.

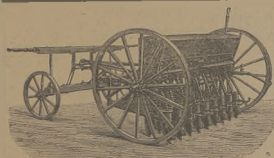
z kamienia sztucznego:

plyki posadzkowe	m ² K 2 60
plyty chodnikowe	m ² 3 —
plyty niarmurytowe (terasso)	m ² 6 —

Centralne biuro fabryki w gmachu Banku hipotecznego, telefon 396. 65

93 45
Wilhelm Sknurzył
 Lwów — Rynek I. 9.

Pracownia artystyczno-brązowicza pedzona motorem elektrycznym wykonuje: Kościelne Kielichy, Monstrancje, Krzyże, Pajaki, Lampy, Lichtarze i t. p. wyroby galanteryjne. 56

95 Józef Flamm, Lwów 43

ul. Grodecka I. 39.

Skład maszyn i narzędzi rolniczych

ARTYKUŁÓW TECHNICZNYCH

kas ogniotrwałych, sikawek pożarnych, pomp studziennych i budowlanych.

Specjalna fabryka siewników „PRZYSZŁOŚĆ” maszyny do wysiewu sztucznego nawozu i kombinowane, patent „Pracner”.

Cześć składowca do tychże maszyn na składzie.

55

Inż. Leonard Nitsch i Ska

Przedsiębiorstwo budowy wodociągów i Zakład instalacyjny
KRAKÓW, UL. KOLEJOWA L. 18, Nr. telef. 385

projektuje i wykonuje:
Wodociągi i kanalizacje -- Centralne ogrzewania i wentylacje

Łaźnie, mechaniczne pralnie i suszarnie, oświetlenia gazowe itd.
KOSZTORYSY BEZPŁATNIE

Najlepsze referencje z dotychczas wykonanych robót.

„Glazuryzna”

zgił. patent.

Wynieszczenie grzyba. Osuszenie kościółów, zakrystyi, pałaców (najgrubszych murów) i mieszkań także bez odbijania tynku. (Wykonane roboty u J. E. Hr. Bałenowej Wgo Dra Straynowskiego, Wgo Ludwiga Wgo Sussnana etc. etc.) Istotna gwarancya. Przesyłka próbna 3 kor. Zgłoszenia

Biuro fabryki „GLAZURYZNA” Lwów,
buczalińska 22.

Pierwszy Zakład
Foto-Chemigraficzny
E. PRZEMIESKIEGO
w **LWOWIE**
ul. Tępego Mała 7.

Wynajmuje:
FOTODRUKI, KLISZE
CYKLOGRAFICZNE,
MIKROTYPIY
(FOTOTYPIY)
oraz inne urządzenia
DZIEL. HRAJKOWYCH
I POWIESIĆWYCH
składowe w drukarni
Fabrycznych - Przemysłowych
HANDLOWYCH

Założony 1868

Fabryka portland-cementu
Bernard Liban i Spółka
Podgórze-Bonarka
pod Krakowem

poleca swój produkt pierwszej
jakości.

Żądajcie węgla polskiego „Saturn”.

Lwowskie Biuro Handlowe
Z. MAJEWSKI
Lwów ul. Kościuszki l. 4.
poleca

Węgiel z kopalni Saturn
w Zagłębiu Dąbrowskiem Królestwa Polskiego
KALORY 6577.

Cena niższa od węgla pruskiego.

ZYGMUNT RODAKOWSKI

Przedsiębiorstwo budowy wodociągów
dawniej

Biuro instalacyjne Galicyjskiego akc. Towarzystwa
dla przedsiębiorstw elektrycznych, wodociągów
i kanalizacyi

Lwów, Kopernika 18.

Rządowo uprawniona

Fabryka wód mineralnych
szlucz. i specjalnie leczniczych

K. RZĄGA i GIMURSKI

w Krakowie, ul. św. Gertrudy 4.
wyrabia pod kontrolą Komisji Przemysłowej Tow. Lek. Krak. polecone przez 102 Towarz.

Wody mineralne

odpowiadające składem chemicznym wodom: Biliskiej, Gieshübierskiej, Selterskiej, Vichy, Marienbadzkiej, Homburg, Kissin-gon tudzież

specjalnie lecznicze

jak: litowa, bromowa, jodowa, żelazista, kwasna, oraz wody lecznicze normalne z przepisu Prof. Jaworskiego.

Sprzedaję cząstkowa w aptekach i drogeriach.

Cenniki na żądanie franco.

Główny skład we Lwowie
w apt. J. Wawiórskiego, Halicka 5.

Kazimierz Mokłowski
dypłomowany architekt wykonuje wszelkie projekty, wchodzące w zakres budownictwa ozdobnego. SPECYALNOŚCI: STYLE NARODOWE POLSKIE. UL. CŁOWA 3 willa J. W. Tynieckich.

Karol Hornung

35 LWÓW, Szpitalna 40. — Telefon nr. 353 19

Parowa fabryka stolarska

wykonuje roboty budowlane, posadzkowe, urządzenia kościelne i szkolne, tak w mieście jak i na prowincyi, po umiarkowanych cenach.

Patenty

na wynalazki, ochronę modeli, marek fabryk. (t. d. wyjątkowa czynna od r. 1852)

BIURO PATENTOWE,
Włodarkiewicz & Sieklucki
Warszawa, Włodzimierska ul. 16.
Własne warsztaty mechaniczne.
Stają Reprezentantami w Petersburgu.

Wynalazki Biuro samo zabiera lub pośredniczy w ich eksploatacyi.

40

Staraniem Słownictwa Techników
Księga Adresowa Przemysłu Fabrycznego
 w Królestwie Polskiem
 wyszła z druku.

Do nabycia we wszystkich księgarniach.
 Skład główny: E. Wende i Ska, Warszawa (Krakowskie Przedmieście).
 Otrzymać można w administracji „Przemysłowca”.

Krajowy Związek Przemysłowy
 AGENCJA HANDLOWA WYDZIAŁU KRAJOWEGO
 we Lwowie, ulica Chorążczyzna I. 17.

Przyjmuje zastępstwa fabryk krajowych i utrzymuje agencję handlową. Pośredniczy w eksporcie wszystkich kraj. produktów.

UTRZYMUJE BAZARY KRAJOWE:

we Lwowie, ul. Trzeciego Maja I. 5, — w Krakowie, Rynek główny I. 20, —
 w Nowym Sączu, ul. Krakowska I. 7, — w Przemyślu, ul. Franciszkańska

które polecają

sukna, płótna, drelichy, barchany, makaty, kilimy, wyroby koszykarskie, zabawki i wogóle wyroby krajowego przemysłu tak fabrycznego jak i domowego.

Informuje w kwestjach rodzimego wytwórstwa i handlu. 65

Architekci
J. Sosnowski & A. Zachariewicz

Krajowe
 przedsiębiorstwo robót betonowo-żelaznych
 konstrukcje ogniotwale, żelazno-betonowa
 (BETONS ARMÉS)
 systemu Hennebique.

EXPOSITION UNIVERSELLE 1900.

GRAND PRIX

Wystawa Jubileuszowa
 WE LWOWIE 1902.

Zaszczytne uznanie.
 STROPY, MOSTY, TUNELE, FUNDAMENTA, ZBIORNIKI, KANALIZACJE, FABRYKI, MŁYNY, PILOTY BETONOWE i t. p.

Wstępne projekta i przedmiary bezpłatnie.
 Krzyżowa 38. Telefon 470.

Spółka kredytowa budowniczych
 we Lwowie

Stowarzyszenie z ograniczoną poręką
 ulica Trzeciego Maja 7.

Dostawia wszelkie materiały budowlane i wyroby fabryczne należące do zakresu budownictwa. Udziela interesowanym wyjaśnień w sprawach budowlanych — w godzinach urzędowych 9 — 12 rano i od 4 — 6 popołudniu. 65

DYREKCJA.

ZARĘKAD ARTYSTYCZNY

Leona Ajpla

Lwów, pasaż Hausmana

poleca swoje wyroby:
 szyby trawione do okien kościołów, klapek schodowych i t. p., szafy i tablice lane z metali, lakiernictwo galant i budowlane, tablice szklane, mozaikę i t. p.
 Cenniki, kosztorysy bezpłatnie. 66

Zakąpańskie meble i inne

wykonuje

PRACOWNIA STOLARSKA

Teodora Eisenbarla

ul. Zielona I. 53 we Lwowie. 66

JÓZEF GORĘCKI.
 ... FABRYKA ...
 SIATEK, MISŁ, KONSTRUKCJI ŻELAZNYCH
 I WYROBÓW ORNAMENTALNYCH KUTYCH
 KRAKÓW, ul. Jan. Wajsyńca 26.
 Józef Goręcki, właściciel.

ODZNACZONA NA LICZNYCH WYSTAWACH

Pierwsza krajowa Fabryka wyrobów cementowych
GIOVANNI ZULIANI I SYN

ul. Św. Piotra 21. LWÓW — Telefon Nr. 65E.

FILE: STANISŁAWÓW KRAKÓW CZERNIOWCE
 Zarwaska 18. Zwierzyniec 14. Bahnhofstrasse 28.

Utrzymuje na składzie

Wielki zapas rur betonowych różnych wielkości, płyty chłodnikowe, posadzki i kominowe, jakoteż inne wyroby z cementu.

WYKONUJE weneckie, terrazzo mozaikowe i granitowe, jakoteż posadzki jednolite bez fug „holzt” systemu Schmidt. 65

KANALIZACJE, zbiorniki i fundamenta, stropy, schody, balkony, żłoby i wszelkie inne roboty budowlane w zakresie betoniarstwa wchodzące.

Kosztorysy, cenniki i wzory na żądanie bezpłatnie. — Łaskawa zamówienia miejscowi i z prowincji uskuteczniamy jak najtaniej, wzorowo i trwałe po cenach umiarowanych.